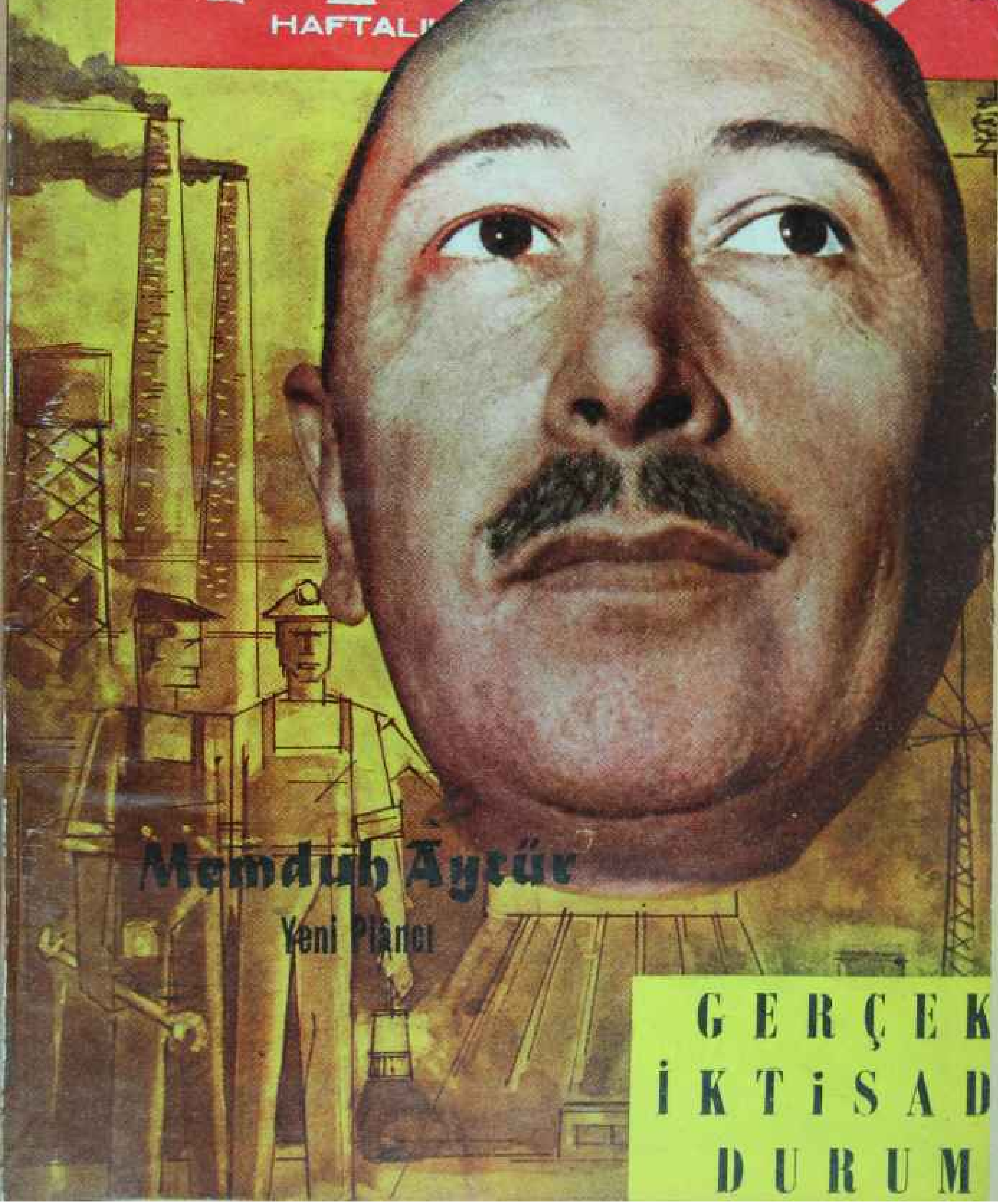
AKİS

HAFTALI[K]

25 AĞUSTOS 1964

Memduh Aytür

Yeni Plâncı

GERÇEK İKTİSADİ DURUM

(Basın: A — 9034) — 1155

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALÎTE MECMUASI

Sayı: 532 Cilt : XXX Yıl : 11

Sahibi
Mübin Toker
Başyazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı: Güneri Civaoglu Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi ÖzgeneJ (İzmir) — Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan. Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil — Tiyatro : Lûtfi Ay — Sinema : Tarık Kakınç — Radyo : Mahmut T. Öngören — Musiki: Daniyal Eriç.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92
P K 582

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına
uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaası

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı tarih :
27. 8.1964

Fiatı 1 Lira

Kendi Aramızda-

Sevgili AKİS okuyucuları,

Haftalardır kulaktan kulağa fısıldanan, sonra da gazete sütunlarında arz-l endam eden bir takım haberlerin memleketin huzurunu ne derece bozduğu malûmdur. Kıbrıs olaylarının henüz kesin bir sonuca bağlanmadığı şu günlerde, bilhassa büyük şehirlerimizde, sinsi ve kesif bir propaganda almış yürümüştür., İktisadi sıkıntıların had safhaya geldiği, iflâsların birbirini kovaladığı Türkiyenin iktisadi alanda bir uçurumun kenarında oldu» ğu söylenilip durmaktadır. Aslında hiç kimse çıkıp "mesele şudur, sıkıntılarımızın sebepleri şunlardır, iktisadi sıkıntı içinde olduğumuz gerçektir. Ama ne olur, eski devirlerle bir kıyaslama yapın*' demek lüzumunu his» setmemektedır.

Bu hafta AKİS. projektörünü bu önemli alana tutmuş bulunmaktadır. Bir AKİS'çi - Güneri Civaoglu - bütün bir hafta bir tek suale cevap aramakla meşgul oldu : Türkiyenin gerçek iktisadi durumu ne alemdedir?

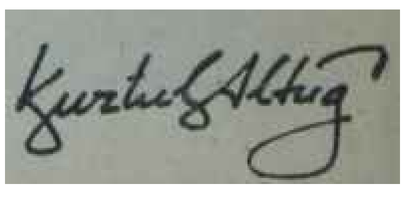
Haftanın başından itibaren çeşitli çevrelerle temaslar kuran Güneri Civaoglu. Maliye Bakanı Melen, Plânlamanın yeni Müsteşarı Memduh Aytür, Ticaret Bakanlığı ilgilileri, piyasa temsilcileri ve küçük esnafla konu» «arak «İktisat' başlıklı' yazıyı hazırladı. Yazının hazırlanışında bilhassa şu noktaya dikkat edilmiştir: mümkün mertebe objektif olmak ve hakikat* teri umumi efkâra rakamlarla, delillerle ve ilgililerden alınmış beyanatlar» (a sunmak... YURTTA OLUP BİTENLER bölümünün büyük kısmını dolduran bu yazı. sanırım ki, pek çok zihinde çöreklenen istifhamı çözecek nite» likte bir inceleme yazısı olmuştur.

"İktisat*' yazısı sebebiyle bir başka noktaya da parmak basmış bulunu» yoruz: Plânlama Teşkilâtının başı değişmiş, Ziya MUezzinoğlunun yerine eski bir maliyeci Memduh Aytür atanmıştır, Aytür, zaman zaman başgösteren Plânlama - Maliye anlaşmazlıklarının ortadan kalkmasını ilk vazife kabul etmiş bir idareci olmak niyetindedir. Türkiyenin iktisadi hayatını ı idare eden. iki dev müessesenin - Plânlama Teşkilâtı İle Maliye Bakanlığı* mn - yeni bir hava içinde çalışmağa başlaması memnuniyet vericidir.

«İktisat" yazısının İçinde yeni Plânlama Müsteşarının kimliği hakkın» da da ilginç malûmat bulacaksınız.

Kıbrıs olayları gene bu haftanın başlıca konusu idi. "Kıbrıs" bastıktı yazıda, hiç bir yerde bulamıyacağımz bilgiyi bulacaksınız. Haftanın orta» (arında birgttn. eskiden Türkiyede bulunmuş, türklerl iyi tanıyan ve seven bir amerikah general -General Porter- Ankaraya geldi ve Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay ile son derece dramatik bir konuşma yaptı. Bu konuşmanın mahiyetini ve bu arada dostlarımızla olan münasebeteirimizl gene "Kıbrıs" başlıklı yazıyı okuduktan sonra daha iyi değerlendirme imkânını bulacaksınız.

Saygılarımızla

günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Bankalar — Haftanın ortalarında Çarşamba günü, Türkiyenin en büyük malî ve ticarî müesseselerinden biri olan İş Bankasının 40. kuruluş yıldönümü sade bir törenle kutlandı.

Çarşamba sabahı, Banka adına bir heyet Anıt Kabiri ziyaret etti. Gece Büyük Sinemada, mevduat sahiplerinin de katıldıkları bir toplantıda otomatik makinelerle büyük ikramiyeler çekildi.

1924 yılında Atatürk tarafından kurulmuş olan Türkiye İş Bankası, milli bankacılığın ve türk sanayi kollarının gelişmesinde büyük bir rol oynamış ve kısa zamanda Türkiyenin ilk dev teşebbüslerinden biri haline gelmiştir.

Kuruluş yıldönümü ile ilgili olarak hasma bir demeç veren İş Bankası Genel Müdürü Bülent Yazıcı :

"— Bankanın faaliyete geçiş tarihi olan 26 Ağustos 1924 gününe takaddüm eden haftalarda, Türk Matbuatında, bu mevzuda çeşitli makaleler intişar ediyordu. Filhakika, bir kısım münekkitler, girişilen bu teşebbüsün ileride kaydedeceği muvaffakiyete inanarak onu alkışlıyor.

İş Bankasının 40. yıl dönümü kutlanıyor
40 yılda 40 şavaştan muzaffer çıkan bir müessese

diğer bir kısım ise, başarı ihtimallerini zayıf görerek, açık veya kapalı bir surette tenkitlerde bulunuyorlardı.

Zaman, birincileri haklı çıkardı. Nitekim Türkiye İş Bankası, daha kuruluşu takip eden yıllar zarfında mühim merhaleler katetmiş, Cumhuriyet Türkiyesinin en büyük ticari bankası haline gelmişti. Bu, aynı zamanda türk hususî sektörünün, memlekette ilk önemli başarısı demekti.

Başlangıçta gerek sermayesi, mevduatı ve plasmanları, gerekse şubelerinin hacmi ve iş kapasitesi, bugününe nazaran ancak mütevazı denebilecek rakamlarla ifade edilen Türkiye İş Bankasının, kuruluşu takip eden yıllar zarfında, bir çığ gibi büyüdüğünü, ticarî ve sınaî hayatımıza mühim ölçüde yardım ettikten başka, önemli yatırımları ile memlekette çeşitli sanayi kollarının teessüsünde ve halkımızın tasarruf mevduatının toplanmasında başlıca âmil olduğunu görüyoruz.

Diğer taraftan hizmetlerini gündengüne artıran İş Bankasının sosyal ve kültürel alandaki faaliyet ve basanlarını, şüphesiz ki, gene memleket hesabına memnuniyetle ve iftiharla kaydetmek gerekir" dedi.

Sinema — Kısa boylu gözlüklü adam, işaret parmağını karşısındaki sakallı gence doğru uzatarak, kısık bir sesle konuştu:

"— Eğer istersen, sana rol verebilirim.."

Sakallı genç hiç oralı olmadı, sadece :

"— Biliyorsunuz, önümüzde mahalli seçimler var. Bizim Bakan da hayli yakışıklı adam. Eğer seçilemezse, ona da rol vermeyi düşünüyor musunuz?" cevabını verdi.

Oda bir anda kahkahalara boğuldu Gözlüklü, kısık sesli adam bir süre düşündü. Zira soru çok çetindi. Bir Bakana "rol veririm" demek de zordu, vermem demek de... Nihayet o, italyanlara has aldırmazlıkla elini havada şöyle bir salladı ve gülerek :

"— Daha birkaç dakika önce kendisine böyle bir teklifte bulundum" dedi.

Olay, haftanın ortalarında Çarşamba sabahı Turizm ve Tanıtma Bakanlığının geniş toplantı salonunda geçti. Kısa boylu, kısık sesli adam, dünyanın sayılı büyük film prodüktörlerinden Dino de Lorentisten başkası değildi ve yaptığı bir basın toplantısında bol keseden rol dağıtıyordu.

Lorentis, Fatih Sultan Mehmetin İstanbulu fethi ile ilgili bir film çevirmek üzere Türkiyede bulunmaktadır. Resmî çevrelerle gerekli temasları yapmış ve bu konuda, bir de anlaşma imzalamıştır. Ancak Loremtis'i üzen bir husus vardır: basın kendisini pek tutmamakta ve çevireceği filmin Türkiye aleyhine pasajlarla dolu olduğu ileri sürülmektedir.

İşte ünlü prodüktörün Çarşamba günki basın toplantısı, konunun daha çok bu yönü ile ilgili oldu,

Lorentis, İstanbulun Fethim anlatacak filmin, kendisinin Türkiye ile olan münasebetlerinde sadece ilk adımı teşkil edeceğini, daha sonra ise, Türkiyede televizyon faaliyetlerinin nüvesi olan büyük stüdyolar kurmak istediğini anlattı ve:

"— Senaryo hazırlanırken bizans değil, Türkiye görüşünü kabûl ediyorum. Ayrıca Türk resmi makamlarının ve ordusunun da yardımlarım sağladım. Bütün bunlardan sonra Türkiye aleyhinde bir kurdelâ hazırlamama imkân var mı?" dedi. Türk Basınının kendisine yardımcı olmasını istedi.

Lorentis bu film için 10 milyon dolar ayırmıştır. Bunun 5 milyon dolan - 50 milyon Türk lirası - Türkiyede sarfedilecek, büyük bir bizans maketi hazırlanacaktır.

Prodüktör, başrollerde Antony Quinn, Kirk Douglas, Ava Gardner ve Prenses Süreyyayı oynatmayı düşünmektedir.

Adalet_____Yüksek Adalet Divanı tarafından mahkûm edilmiş olan eski DP lilerden hasta olanlar meşruten tahliye edilecekler, kanuni şartlan haiz bulunanlar ise serbest bırakılacaklardır.

Kararın uygulanması için gerekli işlemlerin 29 Ekime kadar tamamlanması ilgili dairelere bildirilmiş bulunmaktadır. Yeni bir af niteliği taşımayan ve doğrudan doğruya kanuni haklardan istifadeyi tazammun eden bu karar. Ceza Muhakemeleri usûl Kanununun 309. maddesine uyularak alınmıştır. Maddede şöyle denilmektedir: "Akıl hastalığına tutulan mahkûmlar hakkında hürriyeti bağlayıcı cezanın infazı, iyileştikten sonraya bırakılır.

Diğer bir hastalıkta dahi hürriyeti' bağlayıcı cezanın infazı hayat için kafi bir tehlike teşkil ediyorsa, bu hastalıkta dahi aynı hüküm tatbik olunur."

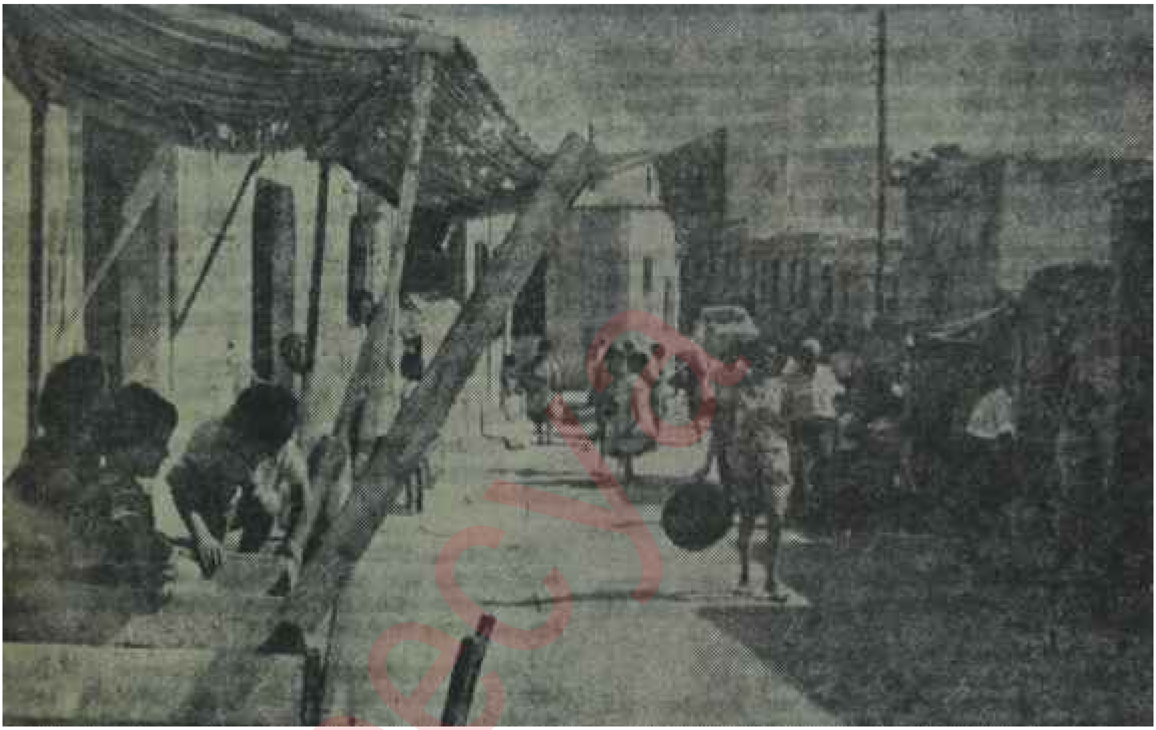
Durumları, kanunun bu hükmüne uygun olan mahkûmlar, ilgili makamlara birer dilekçe ile müracaat edecekler ve tam teşkilâtlı bir hastahaneden alacakları rapordan sonra meşruten tahliye edileceklerdir. Bir süre önce tahliye edilen ve sonra tekrâr Kayseri Cezaevine alman Celâl Bayar için de durum aynıdır.

Ayrıca, hasta olmamakla beraber, kanunun tanıdığı "meşruten tahliye" hakkından faydalanabilecek olan Yassı Ada mahkûmları da kanuni şartları haiz oldukları takdirde, tahliyeleri içtin gerekli işlem yapılacaktır.

Halen Kayseri, Ankara Merkez ve Toptaşı Cezaevlerinde 65, Ankara Numune Hastahanesinde de 1 siyasi mahkûm vardır. Bu 66 siyasî mahkûmdan yüzde 80'inin hasta olduğu tesbit edilmiş bulunmaktadır.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 11, 28 Ağustos 1964, Sayı :532 Cilt : XXX

YURTTA OLUP BİTENLER

Kıbrısta rumların tatbik ettikleri abluka altındaki türkler
Sabır taşı çatlayacak

Millet

Eşek ve at hikâyesi

Bu hafta, Türkiyenin kaderi ve istikbali bakımından, kelimenin tam manasıyla bir "kritik hafta" olarak geçmiştir. Kıbrıs olaylarının aldığı şekil ve Ankarada, bilhassa amerikalı müttefiklerimizle yapılan seri görüşmeler bir yol dönemecinde bulunan Türkiyenin hangi istikameti tutacağını tayin edecektir.

Türklerin Kıbrısla ilgilenmedikleri yolunda bazı yabancı gazeteciler, hatta diplomatlar tarafından yazılan yazılar vardır, verilen raporlar olduğu , söylenmektedir. Bu, hiç derinliği olmayan bir görüştür Türkler için Türkiye, elbette ki Kıbrıstan daha önemlidir ve bizim meselemiz bizatihi Kıbrıs değildir. Ama şu anda her türk, dünyadaki durumumuzun ve bizim dostumuzla düşmanımızın kim olduğunun öğrenilmesi arzusu içindedir. Bu fırsata ise Kıbrıs vermiştir ve bunun ölçüsü Kıbrıs olacaktır. Bunun yanında, Kibrisin mânevi sahada ifade ettiği ne varsa onların hepsi, en yaşlısından en gencine bütün türkler tarafından paylaşılmaktadır. Kıbrısın stratejik değeri de, oradaki türk cemaatinin maddî durumu da mânevi unsurların yanında ikinci plâna geçmiştir.

Türklerin, Kıbrısla ilgilenmedikleri için Kıbrıs konusunda' her hangi bir hal şeklini, kabul edebileceklerini, kendilerine "biraz menfaat koklatılırsa" bundan kurtuldukları için memnun bile olacaklarını düşünmek için gazeteci veya diplomat değil, zilli deli olmak lâzımdır. Türkiyede hiç, ama hiç bir hükümetin asla kabul edemiyeceği şey Kıbrısın terkidir. Bunun için bir "millî sebep" veya "millî menfaat"in bulunmadığı âşkârdır. Kiralık üs Veya o çeşit horoz şekerlerine ise Türkiyenin kamı toktur. Türkiye, şeker yalanınca adamın elinde sopadan başka bir şey kalmadığını bilecek kadar tecrübeli bir memlekettir.

Milletçe, bilhassa amerikanlara karşı bir galeyanın içinde bulunulduğunu görmemenin imkânı yoktur. Bunu bilmek lâzımdır, bunun bilinmesinde sayısız fayda vardır. Hükümet bu duygulan frenlemek için bütün gayre-

Biz Güllabici Değiliz

Metin TOKER

Eğer Amerika zannediyorsa ki Türkiye, her ne olursa olsun Atlantik ittifakı içinde kalır, eğer Amerika zannediyorsa ki Türkiye, her ne olursa olsun Batı ile bağlarını bugünki halinde muhafaza eder Amerika fena halde yanılıyor demektir. Tuttuğu yol üzerinde gitmekte devam ederse, Amerika bunu görecektir. Türkiye "Aman Yunanistan komünizme kaymasın", "Aman Makarios Kıbrısı Akdenizin içinde bir Küba yapmasın" endişelerinin bedelini ödemekle mükellef değildir, Makarios-Papandreu ikilisinin, bizim hiç meçhulümüz olmayan bir rum kurnazlığıyla müştereken oynadıkları oyun belki Beyaz Sarayın sakinlerini kandırabilir. Ama rum şantajına bir fidye vermek gerekiyorsa Amerika bunun için kendi kesesine el atmalıdır. Amerikanın, Türkiye sırtından el sevindirmek hakkı yoktur,

Türkiye bugüne kadar NATO için çok fedakârlık yapmıştır. Milletçe bundan dolayı bir şikâyetimiz yoktur. Biz Atlantik ittifakını bir müşterek ve karşılıklı yardım andlaşması olarak anlamışızdır. Bu çerçeve içinde bizim üstttmuze düşen yük. kuvvetli bir orduyu ayakta tutmak olmuştur. Bunu yüksünmeden yapmışızdır. Halbuki Türkiye hiç bir zaman zengin ve müreffeh bir memleket olmamış, daimi surette kalkınma gayreti göstermek zorunda kalmıştır. Buna rağmen, başka sahalarda çok daha verimli olabilecek millî gelir payını askeri masraflara seve seve harcamışadır. Milletlerarası siyasi dengeye dayanarak, daha doğrusu bununla oynayarak hemen hiç askeri masraf yapmayan memleketlerin varlığını görmüşüzdür fakat o yola hiç iltifat etmemiştedir Müttefiklerimizden bir talebimiz bulunduğu zaman da, asla şantaj kokusu taşıyan usûllere başvurmamışladır

Sonra bir gün Türkiye, hiç istemediği halde çıkmış bir mesele dolayısıyla kuzey komşusu Rusya tarafından tehdit edilmiştir. Gerçi "tavşana kaç, tazıya tut" politikasının yaman üstadı Kremlin bu tehdidinde açık bir şey söylemekten dikkatle kaçınmıştır, Bahsettiği "Kibrisin bağımsızlığı ve hükümranlığı", "Adanın bütünlüğü", "Askeri istilâ teşebbüsü" ve onların yanında "türk ve rum cemaatlerinin menfaatindir. Böyle olunca, doğrudan doğruya bir tehdit bahis konusu değildir ve Rusya tarafından yapılmış kesin taahhüt de yoktur Ancak Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve türkler beklemesizdir ki Amerika, NATO müttefiklerimiz böyle hallerde bizim aldığımız tarzda bir vaziyet alsınlar Kibrisin istilasına teşebbüs ettiğimiz. Adanın bağımsızlığını ve hükümranlığın sorumsuzca tehdit ettiğimiz takdirde değil ama, milletlerarası anlaşmalarla bize verilmiş hakları kullandığımızda tecavüze uğradığımız takdirde derhal bizim yanımızda yer alacaklarım bildirsinler. NATO'dan ne bir ses çıkmıştır, ne bir nefes. Amerika ise Kıbrıs meselesini Rusyanın çıkarmadığı bahanesiyle, bu yüzden Rusyayla kapıştığımız takdirde bizi yalnız bırakacağını inanılmaz bir fütursuzluk - ve sevimsizlikle - bildirmeye kadar işi götürmüştür.

Eğer Türkiye imkânları sonuna kadar kullanmaya kararlı. Batıya samimiyetle bağlı ve Atlantik ittifakının yaşaması için arzulu bir müttefik olmasaydı. Türkiyenin başında bir İnönü değil de bir Papandreu veya bir Makarios bulunsaydı NATO'nun Bakanlar Konseyim derhal toplantıya davet eder ve bir vaziyet almasını isterdik. Bize yalnız bırakılacağımız resmen bildirilince de, efendice "Allahaısmarladık beyler!" diyebilirdik. Bunu yapmadık. Beklemeyi tercih ettik.

Bugünkü durum Amerikanın, kesin bir hal çaresinin en kısa zamanda bulunması için Ankara, Atina ve Lefkoşe üzerinde bütün tesirlerini kullanması devridir. Rumların yaydıkları ve Rusyanın kurnazca desteklediği hava, aman bir hal çaresi en kısa zamanda bulunmazsa Makariosun ruslarla anlaşacağı havasıdır. Papandreu; sanki bunu önlemek için cansiperane gayret sarfetmektedir. Papaz hiç bir şartı kabul etmemekte, türklere hiç bir şey vermemekte, Adanın kayıtsız ve şartsız önce kendi emrine, sonra da kendi vasıtasıyla Yunanistana geçmesini istemektedir. Allahtan Papandreu, kendi vaziyetinin de bu kadar güç olmasına rağmen bazı fedakârlıkları göze almaktadır ve Adada bir üssü türklere kiralamayı kabul etmektedir, Bunu hemen gerçekleştirmek lâzımdır, zira komünistler gelmektedirler.

Bu rum şamatası bir kapkaççılık. Adayı bir kim vurduya getirme gayreti ve Adanın kapanın elinde kalması oyunundan başka hiç bir şey değildir Amerika ve bütün dünya bazı noktaları ciddi olarak bilmelidir. Türkiye için Adanın bir parçasının kendi mülkiyetine girmesi, öteki parçanın Yunanistana verilmesinin vazgeçilmez şartıdır Bu, bir. Hiç bir türk hükümeti, ne de türk umumi efkârı bir kiralık üssü kabul edebilir. Hükümete' bu teklif edilirse. Hükümetbunu şüphesiz Meclise götürecektir Ama Hükümet Meclise bunun reddini tavsiye edecektir ve Meclis bunu ittifakla reddedecektir. Bundan kimse şüphe etmemek gerekir.

Türkiye, Grivas veya başka "Enosisciler" tarafından emrivaki tarzında ilân ediliverecek bir Enosisi asla kabul etmeyecektir ve kendi rızasının bulunmadığı bir hal şeklinin gerçekleşmesine "elinde ne imkân varsa hepsini kullanarak" mani olmaya sonuna kadar çalışacaktır. Bu, iki, "Başka Enosisciler" arasında bazı sevgili müttefiklerimiz bulunduğu takdirde bu bizim, onlarla ittifakımızın kesin sonu olacaktır. Bu üç, Türkiye bundan bir süre önce İnönü tarafından söylenildiği gibi. kurulacak yeni bir dünyada yerini bulacak güçte ve önemdedir.

Yunanistan ve Kıbrıs Birleşmiş Milletlere "halkların kendi kaderlerini bizzat tayin etmeleri hakkı"nı bayrak ederek gitmeye hazırlanırlarken bu bayrağın bizim de bayrağımız olduğunun bilinmesi lazımdır Kıbrısta bir değil iki halkın, iki milletin iki parçasının, türklerin ve yunanlıların bulunduğunu artık herkes anlamıştır Bu iki halkın ikisi de kendi kaderlerini bizzat tayin etme hakkına sahip kılınmalıdır. Birleşmiş Milletlerin karsısına üs peşinde bir Türkiye çıkmayacaktır. Biz Kıbrısta üs değil ora türklerinin rum idaresinde bir sömürge milleti gibi yaşamama haklarına dünyadan saygı işitiyoruz.

Bu saygıyı gösterecekler bulunacaktır.

tini sarfetmektedir. Fakat tefe elin sakladığı şimdiye kadar görülmemiştir. Türklerle temas eden her yabancı, en basitinden en aydınına hemen bütün türklerin amerikanlar hakkında hiç, iyi şey söylemediklerini kolaylıkla farkedebilir. Amerikan dostluğu Türkiyede prim yapan bir davranış olmaktan çıkmıştır ve handikap haline gelmiştir. Bir milletin tamamı böyle bir ruh haletine girince onu bir takım "akıl izdivaçları" içinde tutmak ne kaabil olur, ne de bunu denemenin akıllıca bir tarafı kalır.

Yunanistan sola kayacak, Makarios Kıbrısı komünist yapacak diye düşünenler Türkiyede milletin nabzının nasıl attığına gayet dikkatli ve isabetli bir teşhis koymak zorundadırlar. Aksi halde en kısa zamanda bakarlar ki, horoz şekerinin kendi ellerinde kalan kısmı o sopadan ibarettir. Türkler ağırbaşlı, fakat kararlı ve azimli kimselerdir. Bizim Türkiyede inancımız, yumuşak atın çiftesinin pek olduğudur. Çifte atmak istemeyen atı niçin illâ buna mecbur etmeli? Hele, ne kadar makbul sayılırsa sayılsın nihayet eşek olan bir Kıbrıs Eşeği için...

Kıbrıs

"Go home!"

Bu haftanın ortasında bir gün Ankarada, General Porter adını taşıyan bir amerikan generali kendi amerikalılarına "Bu bizim siyasîlerimiz Türkiyedeki havayı Washington'a tamamile yanlış aksettirmişler" dedi. General Porter bu sözleri söylediği zaman Türkiyenin Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay ile dramatik bir konuşma yapmıştı. Aynı esnada Amerikanın casusluk teşkilâtı olan C.I.A.'min adanılan, amerikan çevrelerinden sızan haberlere göre Türkiyede bir anket yapmakla meşguldüler : İnönü istifa ederse Türkiyede Hükümet Başkanı kim olur? C.I.A'nin adamları Kıbrıs konusunda İnönünün redde mecbur kaldığı teklifleri kabul edebilecek bir kimsenin Türkiyede Hükümet Başkam olamayacağı neticesine varmakta hiç bir güçlük çekmediler. General Porter'in sözleri de aynı inancın bir başka tarzdaki ifadesiydi. Zira amerikan generali Orgeneral Sunayın ağzından, Türkiyenin sağlam kuvvetlerinin en önemlisi olan Ordunun fikrini öğrenmiş bulunuyordu.

General Porter Türkiyenin ve türklerin yabancısı olmayan bir akıllı amerikan askeridir. Türkiyede görev görmüş ve çok türk dost edinmiş, memleketimizi iyi tanımıştır. General Porter bu haftanın başında Ankaraya, türkleri Kıbrıs konusundaki yeni amerikan tekliflerini kabule ikna için bizzat Başkan Johnson tarafından gönderilmiştir. Bu yeni amerikan teklifleri hakkında bilinen husus, bunların Başkan Johnson'un rötuşundan geçmiş olduğudur. Bunun dışında Cumhuriyet Hükümeti hiç bir haber sızdırmamış, türk umumî efkârı adından bu kadar çok bahsedilen ne "Acheson Plânı" hakkında bir şey öğrenebilmiştir. ne de bu plânın gördüğü son revizyonun mahiyeti hakkında bir bilgi sahibi olmuştur, öğrenilen sadece. Cumhuriyet Hükümetinin tepkisinden ibaret kalmıştır. Acheson'un ilk ve kendi şahsiyetinin izlerini taşıyan teklifleri karsısında bunların bir müzakere için temel olabileceği tezini savunan Türkiye, sonradan avni isim altında Johnson'un sansüründen geçerek gelen teklifleri hiç iyi karşılamadığını saklamamıştır. Acheson'un teklifleri Makarios tarafından "müzakerelere temel dahi olamaz" diye reddedilince Amerika başka hava çalmaya başlamıştır ve bu havayı İnönünün asla ve asla kabul etmeyeceğini öğrendiğinde Türkiyede İnönü istifa ederse onun yerine kimin gelebileceğinin araktırmasın a girişmiştir. Halbuki, eğer İnönü. Kıbrıs konusunda Türkiyeye verileni az bulursa onu Türkiyenin 30 milyon nüfusundan geri kalan 29 milyon 999 bin 999 kişi de tam manasıyla destekliyor demektir ve hiç kimse onun yerini almayacak mânasına gelmektedir. Zira 30 milyon türk içinde İnönü, itidali ve hazmı en fazla olan türktür. Eğer o bir teklife "hayır" diyorsa, o Türkiye için mutlaka hayır demektir. Türkleri ikna için gelen General Porter Orgeneral Sunayla ve başka bazı çevrelerle temas ettikten sonra bunu anlamakta hiç bir güçlük çekmedi ve Washington'a ilk raporunda "durumun hiç de söylenildiği gibi olmadığı'nı belirtti.

General Porter ve Orgeneral Sunay
Askerler aynı dili konuşurlar

Atinada başka hava

Ankarada bu hadiselerin cereyan ettiği sırada, yani haftanın tam ortasında Atinada Amerika başka bir gayretin peşindeydi. Johnson'un oradaki Büyük Elçisi Henry Labrouisse yunan liderleriyle görüşüyor ve onlara da Amerikanın Kıbrıs işine bir kesin hal çaresi bulunması için ne kadar kararlı ve arzulu olduğunu söylüyordu. Ancak Atinada kurnaz ramlar saf amerikanlara mükemmel bir tuzak hazırlamışlardı. Sanki Papandreu ayrı .Grivas ayrı ve Makarios ayrı fikir sahibiydiler. Makarios en aşırı rolü oynuyor, Grivas azimli bir batı taraftan, ama Enosisin yılmaz mücahidi gibi görünüyor Papandreu ise bir itidal unsuru tavrı takınıyordu. Makarios türklere "üs bile kiralamak

istemiyor"du. Ah, Papandreu Papazı buna ikna edebilseydi ne kadar iyi olurdu.. Atinada öyle bir an geldi ki, sanki "kiralık üs" meselesi halledilse her şey bitecekti. Halbuki Ankara hiç de öyle bir niyet taşımıyordu ve Amerikanın iki tarafta, açıktan değil de perde arkasından oynadığı rol işleri karıştırmaktan başka bir şeye yaramıyordu. Johnson, daha Krutcef sesini yükseltir yükseltmez, milletlerarası andlaşmaların verdiği hakları kullandığı için Türkiye, tecavüze uğrarsa Batının onun yanında yer alacağını ilan etteydi Acheon'un Conevrede düşündüğü ilk hal tarzı herkes tarafından süratle kabul edilirdi. Zira bugün hal tarzı, gene şuna bağlıdır: Maikarlos ve Papandreu emin ol malıdırlar ki hiç bir uyuşma istidadı göstermezlerse türklerle başbaşa kalacaklardır.

Türkler ne zaman harekete geç mişlerse rumların o zaman sinmiş olmaları ve türk Jetleri Kıbrıs semasında uçunca Papandreunun İnönüye yalvar yakar mesajları göndermesi bu endişenin neticesi olmuştur.

Üs İsteyen Kim?

Amerikanm anlamadığı veya anlamak istemediği şudur: Bütün üslerin tasfiye edildiği bir dünyada Türkiyeye Kıbrısta üs sağlamaya kalkışmak göle yoğurt mayası atmaktan farksızdır. Bir kiralık Üsse Makarios razı olsa da - göbek ata ata razıdır ama, amerikanlar bunu zorla kabul ettirtsinler diye oyun oynamaktadır, bunu sağlayacak andlaşmanın imzası günü, daha imzanın mürekkebi kurumadan rumların yeni savaşı başlayacaktır: Türk üssünü Kıbrıstan çıkartmak savaşı! Bu savaşta ise ramlar, hele Birleşmiş Milletlerde, bugün olduklarından çok daha kuvvetli olacaklardır. Bugün Birleşmiş Milletlerde onlar sadece Ada ramlarına kendi kaderlerini tâyin hakkını istemektedirler. Biz ise, iki cemaate de aynı hakkın verilmesini talep etmekteyiz. Halbuki, Ada üzerindeki bütün haklarından, vaz geçecek bir Türkiye yarın sadece üssü noktasında direnince herkes tarafından kolaylıkla haksız, sayılacaktır.

Aslında "üs", iyi niyetli Acheson'un Cenevrede meselenin tek mantıki hal tarza olan Taksime bulduğu yeni isimden başka bir şey değildir. Türkiye Cenevrede bir defa daha fedakârlık yapmış, kendisine ayrılacak toprak, mülkiyetiyle verilirse bunun "üs" adını taşımasını da kabul etmiştir. Nitekim görüşmeler hep bu istikamette olmuş, hatta bize güvenlik verecek bir toprak parçasının hudutları üzerinde dahi konuşmalar cereyan etmiştir. Ama rumlar buna da yanaşmayınca ve Basyanın Türkiyeyi tehdidi Türkiye. de hiç kimsenin talini dahi kıpırdatmamışken Beyaz Sarayda paniğe yol açınca mesele bambaşka şekle girmiş ve bu defa küçücük bir kiralık Us bahis konusu olmaya başlamıştır.

Bu, Türkiye tarafından en kesin tarzda, reddedilmiştir.

Amerikanın anlayışsızlığı

Amerikanın Türkiyeyi ne kadar az anladığı bir gün düşünüldüğünde, geçen haftanın sonlarına rastlayan iki önemli İnönü-Erkin-Hare görüşmesi daima hatırlanacaktır. Amerikanın, meselenin bir an evvel halli paravanası arkasında ken disine inanan bir Müttefikinden istediği -kendisi için ayıp - tâviz, lisanı münasiple o görüşmelerde reddedilmiştir. Türkiye Cenevre müzakerelerini baltalamak niyetinde değildir, ama uğruna kan döktüğü bir dâvayı nezaket yüzünden kaybetmek arzusunda hiç değildir... Pazarlık konusu olan noktalarda Türk Hükümeti, . Başbakanının diliyle gerekli açıklamaları zamanında yapmıştır: Enosise karşılıktürk ekalliyetinin güvenliğini sağlıyacak kantonal bir idare veya en az rantın kadar müessir bir durum ve türklere yetecek bü yüklükte hükümran ve devamlı bir isterseniz adı üs olsun- toprak parçası! Ve Anadolunun güvenliğini teh likeye düşürmiyecek bir rejim...

Bu haftanın başında toplanan Bakanlar Kurulunda da Erkin tarafından Hare ile geçen hafta sonunda yapılan görüşmelere dair izahat verilmiş ve Amerikanın mânâsız ısrarının reddi ittifakla kararlaştırılmıştır. Uzun zamandan beri Kıbrıs ramlarına ve yunanlılara, türklerin de isteyebilecekleri bir şey olabileceğinin sözünü hiç etmeden, Enosis vaadeden Amerika bugün eski hatalarının cezasını çekmedetedir. Üstelik Ortadoğunun ve Ak-

Garip Müttefikler

Papandreu bir hava çalmaktadır. Fakat bu hava dönüp dolaşmakta ve bir ucundan meşhur Megalo ideaya bağlanarak Kibrisin Yunanistana ilhakı nağmesiyle sona ermektedir. Papandreu, Kıbrısı Yunanistana kazandıran adam olarak tarih kitabından içeri girmek sevdasındadır.

Grivas da bir hava çalmaktadır. Onun da havası, Papandreununkinden de daha az dönüp dolaşarak gelmekte ve Enosiste düğümlenmektedir. Grivasın daha geçenlerde, vaktiyle ingilizlere karşı mücadelede öldürülmüş olan muavininin mezarı başında yaptığı konuşma ibret vericidir. Grivas, yanındakilerle birlikte bu mezarın başında Kıbrısı Yunanistana bağlamak ve Büyük Yunanistanın hudutlarını Kuzey Afrikaya doğru uzatmak için yemin etmiştir. Bu suretle o da tarih kitabındaki "Kıbrısı Yunanistana katan adam" payesine taliptir. —

Bir de bunların üçüncüsü Makarios vardır. Makarios bu hafta, hedefinin Enosis olduğunu gürültüyle açıklamıştır. Makarios için bu, "asil bir gaye"dir ve bunu mutlaka gerçekleştirecek, tarih kitabına geçecektir. Kıbrıstaki işini bitirdikten sonra Atinaya gittiğinde kırmızı, halının üstünde o yürüyecektir.

Bu üç müttefikin, nihayet bir müşterek tarafı vardır. Zaferi kazandıktan sonra olsa olsa bir triyumvira burarlar, tarihte görüldüğü gibi en akıllısı öteki ikiyi dehleyinceye kadar iktidarı paylaşırlar.

Ama, bu üç ahbap çavuşların hınk diyicisine, bizim sevimli Kremlin Sakinine ne demeli? Enosisin dünyada iki hasmı varsa, bunlardan biri de Türkiyeyse, öteki mutlaka Rusyadır. Halbuki üç rum, arkalarında Rusya olduğu şantajıyla Amerikayı parmaklarının ucunda oynatmaktadırlar.

Haa, işin burasında iş vardır da. ondan. Rusya, uzun yıllardır Tür. kiye NATO'dan çıksın diye uğraşır. Bir bazen göz kırpar, bazen dil döker, bazen tehdit eder. Şimdi baktı ki Türkiye bunların hiç birine pabuç bırakmıyor, meseleyi biraz dolambaçlı yoldan halletmeye karar vermiş olmalı: Amerikayı korkutarak! Amerikayı korkutmak için bulduğu da, tarih kitabında yer meraklısı Uç korkuluk..

Korkuluk, morkuluk.. Usûl, netice veren bir usule benziyor ya! Zira, NATO bizim için bütün mânasını kaybederse her halde, hiç kimse bizim o çorba içinde tuz diye kaynamaya rıza göstereceğimizi hayâl etmemektedir.

denizin göbeğine komünizmin sıçrama tehlikesi ile müthiş bir telaşa düşerek... Amerikanın paniğe çok benzeyen bu telâşı, eski hatalarla da beslendiği için, hiç bir işe varamamakta, bir mesafe sağlıyacağına patinajla sonuçlanmaktadır.

Yunanlıların hesapları

Amerilkalıların, Feridun Cemal Erbinin nefis tabiriyle bir "Enosisci Devlet" olmasıdır ki yunanlılara bir takım büyük sözler söyletmektedir. Nitekim bitirdiğimiz haftanın sonunda Yunan Savunma Bakanı Petros Garouflalias, kendisini Minadan Lefkoşeye getiren uçağın merdivenlerinden inerken fazlası ile tedirgindi. Gözlerini iyice açmış, karşılayıcılar arasında bulunacağını tahmin ettiği pala bir bıyığı görmeğe çalışıyordu. Nitekim amacına ulaştı ve yakınlarda bir fotoğrafçı olmasını bütün kalbiyle dileyerek karşılayıcılardan birine hücum etti, ona sarıldı. Crivastan başkası, olmıyan bu pala bıyıklı adam ile Yunan Savunma Bakanının kucaklaşmaları doğrusu pek firaklı oldu, Garoufalias Minadan beri hazırladığı cümleyi söylemek içsin dekorun tamam olduğuna kanaat getirmiş olacak ki, sesini titreterek:

"— Enosis muhakkaktır!" dedi.

Elbette ki Garoufalias o kadar yolu sadece bu ilki kelimeyi söylemek için çiğnememişti. Ancak gelişmeler o şekli almıştı ki Atina Hükümeti için mümkün olduğu kadar sık olarak Enosîsi tekrarlamak ve Kıbrıstaki rum liderlerini de aynı emelin yolcusu görmek bir ihtiyaç haline gelmişti.

Kulağa Küpe

Çirkin kurttan kim korkar?

Amerika, Kıbrısla ilgili bir amerikan teklifini bize sokuşturmak için göz dağı veriyor: "Eğer bunu kabul etmezseniz, Kıbrıs bir komünist ada haline gelebilir!"

Ayıp ettin, Coni!

Bizim etrafımızın *dörtte üçü zaten komünist. Buna, Kıbrıs eklenmiş- Amma gam! Kıbrıs bizim karış karış bildiğimiz bir yer. Üstelik, Anadolu kıyışından dürbünü iyi ayarladın mı Makariosun yatak odasını seyredebilirsin. Türkiyede buna kimse metelik vermez.*

Herkesdeki yürek, Kübadan korkup da onunla bir türlü, baş edemeyen amerikan yüreği mi, be Coni?

Atinanın bütün gayesi Amerikaya şu hissi vermekti: Rusyanın yardım vaadinden sonra Lefkoşede hava değişmiştir. Kıbrıslı rum idareciler artık Enosis kadar bağımsızlıktan da bahsetmektedirler. Bu muhteris politikacılar bağımsız bir Kıbrısta daha kolay dalavere çevirebileceklerini sanmaktadırlar. Onun için aman, hep bir ağızdan mümkün olduğu kadar çok "Enosis" diyelim ve kıbrıslı idarecileri de buna mecbur edelim.

Bu yüzdendir ki, Makariosun hem. palan Sovyet yardımı lâfından bir türlü vazgeçmemekte ve Enosis lâfını da sık sık kullanmamak için özel bir dikkat göstermektedirler. Makariosun Dışişleri Bakanı Kipriyanu bu son haftayı, yakında yardım müzakereleri için Moskovaya uçacağını diline pelesenk ederek Atinaya gidip-gelmekle geçirmiştir.. Ancak bu Moskova Seyahatinin tarihi de bir türlü tâyin edilememektedir. Kipriyanu Atmada yaptığı temaslarda Moskova Seyahatini "Demoklesin kılıcı" gibi bir şantaj vasıtası olarak kullanmakta, zaman zaman ifade bakımından bir yumuşama gösterirse bu sefer başka bir "hempa" sesini yükseltmektedir..; Meselâ bu seyahatlerden birinde Kipriyanu Papandreudan aldığı teminatın sonucu olarak:

"— Adaya yeniden bir saldırı vuku bulduğu takdirde Yunanistan bütün kuvvetleri ile yardıma gelecektir" demiş ve kendisinin Moskova seyahatinin karar halinde olmayıp sadece "incelendiğini'" söylemiştir. İşte tam bu sırada Kıbrıs Bum Cemaat Meclisi Başkanı Kleridesle Makariosun özel temsilcisi Lissarides, Kipriyanunun yumuşamasını telafi etmişler ve Rusya ile yardim görüşmelerine başlandığım, bu yardımın mutlaka gerçekleşeceğini ifade etmişlerdir. Zaten kıb--slı rum politikacılar, herhangi bir sabit politikaya bağlanmamaya yemin liymiş gibi hareket etmektedirler. Makariosun özel temsilcisi Lissarides işe bu konuda rekor sayılabilecek tipler-

Dışişleri Bakanı Erkin otomobilinde ve Hariciye Köşkü önünde

Çat orada çat burada

dendir. Bay Lissarides 13 yıl evvel komünist partiden kovulmak sureti ile, ayrılmış olup bugün aşırı sağ grupta çalışmakta, fakat Rusya ile işbirliği yarışında şampiyonluğu pek az kimseye bırakmaktadır!

Yunan Savunma Bakanının, kıbrıslı rum idarecileri ruslarla müzakere yapmaktan alakoymak resmi sebebi ile gittiği Adada oynadığı sahne bu oyunun bir parçası oldu. Nitekim danışıklı döğüşün öteki tarafları, Kibrisin sahiden sorumlu rum idarecileri, sanki bir lutûfta bulunuyorlarmış gibi Moskavaya gitmelerini "geciktirdiler".

Bu haftanın ortasında ise Makarios ve Yorgada tantanayla Atinaya davet edildiler. Orada da yunan hükümeti amerikalılara bir iyiniyet gösterisi yaptı ve "Adada türklere bir karış toprak vermem" diyen, Ada türklerine karşı insafsız bir iktisadi abluka tatbik eden Makariosu yumuşatmaya, hizaya getirmeye çalıştı.

Ama bu maksatlı hiza, türklerin kabul edecekleri' hiza olmaktan uzaktır.

Adadaki durum

Rumlar Cenevre görüşmelerinde bir mesafe kazanmak için düzenledikleri dalaveralarla yetinmemekte, Adadaki fiili durumu da kendi lehlerine değiştirmek için insanlık dışı faaliyetlerine zerre kadar utanç duymadan devam etmektedirler, Gerçi türk jetlerinin içlerine saldığı korku geniş mikyasta bir silâhlı saldırıya girişmelerine engel olmaktadır. Fakat silâhla yapamadıklarını, aynı derecede Öldürücü olduğu artık bütün dünya efkârınca anlatılan başka bir metodla, iktisadi abluka ile başarmak niyetini devam ettirmektedirler.

Türk Hükümetinin, Milletlerarası Kızılhaç Teşkilâtı ve Birleşmiş Milletler nezdinde yaptığı olağanüstü teşebbüsler bugüne kadar sonuca tesir etmeyen ufak değişikliklerden başka bir fayda vermemiştir, Kıbrıstaki Türk Büyükelçiliği tarafından hazırlanan ve bu derginin baskıya verildiği gün Ankarada Enformasyon Genel Müdür Yardımcısı İlhan Bakay tarafından basma açıklanan rapor ise, Adadaki soydaşlarımızın ramların insafsızca tertipleri ile ne durumda bulunduklarım ortaya serecek olan vesikadır. Raporda Türk Hükümetinin çeşitli teşebbüslerine ve Adadaki Birleşmiş Milletler Temsilcisinin sağladığı fakat ramlar tarafından sadece paravan olarak kabul edilen anaşmaya rağmen 5 Ağustosta başlıyan iktisadi ablukanın bütün şiddeti ile devam ettiği ispat edilmektedir. Rapor Lefkoşe,

2 Amerika

Kıbrısta "Noel Faciaları'ndan sonra Türkiye, müdahale hakkını kullanarak jet uçaklarıyla Ada üstünde ihtar uçuşları yaptığında öteki iki teminatçı devlet, İngiltere ite Yunanistan, hemen müdahalenin bir "Müşterek Müdahale" olmasını kabul etmişlerdir. Bunun üzerine Kıbrısta, ingiliz komutasında bir inzibat kuvveti kurulmuş ve Amerika Türkiyeye, gösterdiği itidalden dolayı teşekkür etmiş, meselenin Türkiyenin menfaatleri gözetilerek halledilmesinde, yardımcı olacağını bildirmiştir.

Daha sonra, Londra Konferansı sırasında Amerika Türkiyeye elinde bir teklifle gelmiş, bunun kabulünü ondan istemiştir. Türkiye, bu teklifi kabul suretiyle fedakârlık yapacağını bile bile ve teklifi Makariosun kabul etmeyeceğinden emin olmasına rağmen "peki" demiştir. Amerika Türkiyeye. gösterdiği itidalden dolayı teşekkür etmiş, meselenin Türkiyenin menfaatleri gözetilerek halledilmesinde yardımcı olacağını bildirmiştir.

Makarios teklifi tabii kabul etmemiş, fakat Türkiye bir mevziini terketmiştir.

Makariostan red cevabı alan Amerika Türkiyeden, meselenin Güvenlik Konseyine götürülmesine rıza göstermesini istemiş, oradan arzulanan kararı çıkartacağını temin etmiştir, Türkiye gene bir fedakârlık yapacağım bile bile ve Amerikaya, arzulanan kararı çıkartamayacağını da belirterek "peki" demiştir. Amerika Türkiyeye, gösterdiği itidalden dolayı teşekkür etmiş, meselenin Türkiyenin menfaatleri gözetilerek halledilmesinde yardımcı olacağını bildirmiştir.

Arbulanan kararı Amerika, Güvenlik Konseyinden cıkartamamıştır. Hatta İngiltere, kendisine Amerika tarafından hazırlatılan karar suretini teklif dahi edememiştir. Ama Türkiye, bir mevzi daha kaybetmiştir.

Amerika bu devirde ve bundan sonraki devirde, Türkiye ne zaman müdahale hakkını kullanmak istese elini tutmuş, arkasından Türkiyeye, gösterdiği itidalden dolayı teşekkür etmiş, meselenin Türkiyenin menfaatleri gözetilerek 'halledilmesinde yardımcı olacağını bildirmiştir. Türkiye "peki" dediği her seferinde bir mevzi daha kaybetmiştir,

İnönü Amerikaya gittiğinde Johnson Türkiyeye, gösterdiği itidalden dolayı teşekkür etmiş, meselenin Türkiyenin menfaatleri gözetilerek halledilmesinde yardımcı olacağım bildirmiş, Cenevre Konferansını kabul etmesini istemiştir. Türkiye, bir şey çıkmayacağını bile bile Cenevre Konferansını kabul etmiştir.

Biz, bu Amerikayı tanıyoruz.

Şimdi, ilk defa, maskesi yüzünden atılmış bir başka Amerika karşımızdadır. Bu, en âdi cinsinden bir rum şantajına boyun eğmiş Amerikadır ve bizi, asla kabul etmeyeceğimiz, aramızdaki konuşmalarla zerrece ilgisiz bir yeni teklifi kabule zorlamaktadır.

Koca Amerika rom şantajına niçin boyun eğer? Eğer bir bit yeniği yoksa, eğer onlara da ayni vaadlerde bulunmadıysa yapacağı şey Rusyaya, "Kimse lâf anlamıyor, biz ortadan çekilelim" demek ve kendisi çekilirken Rusyanın çekilmesini de sağlamaktır. Rusyaya, "Milletlerarası anlaşmalarla sınırlandırılmış bir meselenin, bu hudutların dışına çıkılmak sızın halledilmesi Rusyanın bir tecavüzüne yol açarsa, Rusya karşısında beni bulacaktır" demektir. Zira Rusya, hiç bir şey kabul etmeyenlere alenen "Arkanda ben varım" diyecek kadar pervasız davranabilmektedir.

Ama bu ,iki Amerikanın dışında bir üçüncü Amerikaya ihtiyaç göstermektedir. Bir Amerikaya ki kendisine müttefik desinler, sözünün eri desinler, işte blok lideri desinler, bak buna güvenilir desinler, kısacası adam desinler. Belki de böyle bir Amerikaya Amerikada dahi duyulan hasrettir ki Goldwater'i, her gün biraz daha kuvvetlenerek Johnson'un karşısına çıkarmıştır.

Bat ve Adadaki umumi durumu toplıyan üç bölüm halinde düzenlenmiştir. Verilen bilgiye göre, anlaşmadan bu yana Lefkoşedeki türk kesimine sebze, meyva dahil hiç bir şey sokulmamaktadır. İktisadi ablukanın başlangıcından bu yana Lefkoşeye sadece bir kamyonet dolusu elma girmiştir. Yani rumlar Lefkoşe türk kesimindeki binlerce kıbrıslı türke:

"— Alın karnınızı tıka basa doyurun!" diyerek alay edercesine bir kamyonet elma ile karşı karşıya bırakmışlardır.

Raporda, Lefkoşeye 18 Ağustostan bu yani bir damla akaryakıtın dahi sokulmadığı da bildirilmektedir Bu km iki türk köyünün suyunu kestikleri bildirilmiştir. Baftaki türklerin toptan pirinç ve gaz temin etmelerine rumlar mani olmaktadırlar. Rumların bu kasabada uyguladıkları bir diğer tedbir XX. Yüzyılda inanılır gibi olmamakla beraber gerçeğin ta kendisidir: Civar köylerden Baf kasabasına gelmek isteyen türkle oradaki rum kilisesinden izin almak zorundadırlar!

iktisadi ablukanın genel durumunu gösteren bir diğer örnek ise, Türkiyeden gönderilen 900 ton gıda maddesinin bile. uzun bir zaman geçmesine rağmen kıbrıslı türklerin eline ulaşmamasıdır. Gemi ile gönderilen 900 ton gıda maddesinin zaten büyük bir kısmı geri çevrilmiş, sadece 300 tonunun Magosa limanına indirilmesine izin verilmişti. Bu gıda stokları da Kibrisin bir çok bölgelerinde türkler aç iken liman ambarlarında çürümeğe terkedilmiştir.

Abluka altındaki Kıbrıs ta yiyecek kuyruğu
Ve Allah insanlar yarattı...

yüzden, çalışmaları akaryakıta bağlı bulunan 16 fırından 12'si kapanmıştır... Rumların bu tutumu sebebiyle Lefkoşedeki akaryakıt sıkıntısı o dereceye varmıştır ki Türk Maslahatgüzarının arabası dahi benzinsizlikten garaja çekilmiştir. Rumlar davranışlarım nerelere kadar götürebileceklerini Lefkoşedeki türk hastahanesinde bulunan türk çocukları için civar köylerden gelen süt arabasını üç defa Birleşmiş Milletlerin müdahalesine rağmen çevirerek göstermişlerdir.

Realist şekilde hazırlanan raporda, rumların dünya efkârında aleyhlerinde beliren tepki üzerine Bat kasabasına tekrar su vermek zorunda kaldıkları, fakat bu defa da bu kasabaya ya-

Erenköyde mağaralarda yaşıyan ırk dağlarımıza gönderilen battaniye ve kazak gibi, zaruri ihtiyaç maddelerinin sahiplerine varmasına da engel olunmuştur.

Artık rumların iktisadi ablukayı kaldırmak için bir anlaşmaya niçin yanaşır göründükleri belli olmuş, asıl niyetleri tekrar ortaya çıkmıştır. Bu anlaşma için, türklerin elinde kalan. Girne yolunun serbest bırakılmasını, türk bölgelerine rahatça girme imkarını isteyen rumlar kan ve hayat pahasına bu güne kadar korunmuş olan bu yol ve bölgeleri elde edemeyince insanlık dışı ablukalarına son verme, meyi en tabii sonuç olarak kabul etmişlerdir. Onların istediği, hangi usûl ile olursa olsun Adaya hakim olmaktır. Yoksa insanlıkmış, hakmış, hukukmuş böyle şeylerin varlığım duymuşa hiç benzememektedirler.

Enformasyon Genel Müdür yardımcım İlhan Bakay, yüzleri tiksintiden kasılmış ankaralı gazetecilere Raporun aşağı yukarı şu hükümle sonuçlandığım açıklamıştır:

"— İktisadi ablukada ve mm niyetlerinde hiç bir değişiklik ve hafifleme yoktur!"

A.P.

Taksitle, tenzilâtla karar

Yunanistanda Papandreu, sesi gür ve fazlası ile alacalı yunan muhalefeti önünde kırkbin takla atarken, Türkiyede tamamen aksine bir manzara görünmektedir. Bir kere çeşitli sebeplerle Türkiyenin ana muhalefet partisi AP, son devrede sesini bek tiz perdelere yükseltmemekte veya yükseltememektedir. AP'nin bu tutumunda rol oynayan "çeşitli sebeplerden" başlıcası bilindiği gibi önümüzdeki aylarda yapacağı kıran kırana büyük kongredir. İkincisi, Türkiyedeki Başbakan, politikasını Atinadakinin aksine kararlı çizdiği için muhalefet gün aşırı ilginç zikzak veya çelişmeler yakalıyamamakta ve bu yüzden çok zaman kendisi takla atmak zorunda kalmaktadır. Son devrede de öyle olmuştur. Türk jetlerinin Kıbrıs bombardıman etmesi ile başlıyan bu son safhada, ilk günler AP, Hükümeti desteklediğini kesinlikle açıklamış, daha sonraları türk diplomasisi çizdiği ana çizgiden ayrılmayınca, arada sırada İnönüyü tenkit etmezse "İnönist" diye damgalanacağını zanneden Muhalefet Lideri bu defa bir taklak atarak, bombardıman sonrasında alman tedbirleri tasvip etmediğini ve bu yüzden Türkiye Büyük Millet Meclisini toplantıya çağıracağını ilân etmiştir. Ancak AP Genel Başkan Vekili Saadettin Bilgiç bu açıklamasında Meclisin toplantıya çağrılması konusunda bir karar olmadığını, Ankaraya dönünce bu konuyu arkadaşları ile görüşeceğini sözlerine itina ile eklemişti. Bu. muhalefetin son günlerdeki mütereddit kıpdanışının ilk taksidi idi.,.

Bundan sonra, "arkadaşlarla" yapılacak söz konusu görüşme merakla beklenmeğe başlandı. Bu görüşme Mer-

Beni Tanıyınız!

Kıbrıs Meselesi ortaya çıktıktan sonra, halen memletimizde yaşayan ve olayların acısını derinden duyan pek çok türk uyruklu rum vatandaş, zaman zaman Yunanistanın ve hele Makariosun tutumundan şikâyetçi olmuştur. Okuyacağınız röportajdaki Aristo da Türkiyede doğmuş, bu toprakların suyu, havası ve ekmeğiyle büyümüş bir vatandaşımızdır. Aristonun derdinin ne olduğunu kendi ağzından dinlemenizde fayda vardır.

Orta yaşlı adamın yüzünde, belli etmek istemediği, bir heyecan dolaşıyor, gözleri buğulu bakıyordu. AKİS çinin, "Rumlar ve Kıbrıs" konulu konuşma teklifine tereddütsüz "Peki" dedi ve fakat, 'kendisiyle yapılacak röportajın başlığının "Beni Tanıyınız" olması için bilhassa ısrar etti, sonra da kelimelerin üstüne basa basa konuşmağa başladı :

"— Adım Aristo. Türk tebaalı bir rumum. Ortodoksum. Türkiyede doğdum, bu topraklarda yaşadım, her şeyimi borçlu olduğum bu topraklarda öleceğim.

Babamı dokuz yaşımdayken kaybettim. Annemi de dört yıl önce... Bir erkek kardeşim var, adı Yasef. Nakliyecilik yaparım. Halime herzaman şükrediyorum. Çünkü bu topraklarda mesudum."

Son derece fasih türkçe konuşuyordu. Adını söylememiş olsa, doğma-büyüme istanbullu bir türk olduğundan şüphe bile edilemezdi. Az şekerli kahvesini höpürdetirken devam etti :

"— İlkokul tahsilimi Kumkapı Rum ilkokulunda yaptım. Ama ilk gençlik yıllarından itibaren rumcanın günlük hayatımdan yavaş yavaş silindiğini ve yerini türkçenin aldığım hatırlıyorum. Şimdi de türkçeyi rumcadan çok daha iyi konuşmaktayım."

Aristo, İstanbulda Yeşilyurtta oturmaktadır. Çoğu türk olan dostlarına sık sık aynı şeyi tekrarlamaktadır :

"— Ben türlüğümle iftihar ediyorum. Ama iftihar etmenin yanı sıra bunun şartlarım da yerine getirmek lâzım. Ben bunu da yapıyorum."

Sonra karşısındakinin şüpheli bir bakışını yakalıyabilmek için bir süre susmakta ve şöyle ilâve etmektedir :

"— Tahmin ediyorum, zihninizde çöreklenen istifhamı. Baskı görmedim ben, yâni bu benim içimdeydi.."

AKİS 'çi yeni bir soruya geçti :

"— Kıbrıs meselesi hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Aristonun ne rengi attı, ne de yüzünde bir telâş izi görüldü.

"— Herseyi başından sonuna kadar dikkatle takip ettim. Lanet olsun onlara" cevabını verdi.

"— Kimlere?"

"— Bir avuç türkü orada yoketmeğe çalışanlara! Kadınları, çocukları boğazlıyanlara, tabii... Onlara lanet ediyorum. Çünkü insanlar herşeyden önce insandır. Çok zaman merak etmişimdir, aynı şeyler kıbrıslı rumlara yapılsaydı, acaba nasıl yaygara koparırlardı diye..."

"— Peki, size hadi! deseler?."

"— En önde koşarım oraya. Askerliğimi Bursa tayyare alayında oto bölük şefi olarak yaptım ben. Ekmeğini yediğim bu topraklara ve milletime çok şey borçluyum. Bana fırsat versinler, bütün kalbimle, en büyük zevkle yaparım vazifemi."

Yüz çizgileri kararmıştı, adaleleri titriyordu.

"— Sözlerimi bu memleketin nimetlerine bulanmış, ama ona ısınamamış olanlar da duysa!" diye mırıldandı.

"— Sınır dışı edilen yunan tebaalı rumlara ne dersiniz?"

Aristo sanki bu soruyu bekliyordu. Derin bir göğüs geçirdi ve :

"— Oh olsun! iyi olmuş vallahi!'» dedi.

"— Ya Makarios?"

Aristonun sesi, gecenin karanlığında tabanca gibi patladı :

"— O bir canavar!, O bir.. O bir.."

Sözlerinin sonunu getirebilmek için bir süre düşündü ve Papaz hakkındaki görüşünü:

"— Geçen gün gazetedeki resmine şöyle bir dikkatle baktım. O ne öyle? İnsan onunla iki kelime konuşsa kısmeti kesilir vallahi" sözleriyle belirtti.

AKİS 'çinin :

"'— Ama onu kışkırtan Yunanistan değil mi?*' sorusuna ise :

"— Biliyorum, onlar da çok can sıkıyorlar. Bizimle dost geçineceklerine damarımıza basıyorlar. Her alanda bire üçüz. Birgün akılları başlarına gelecek elbet.." cevabını verdi.

Aristo Yeşilyurtta herkesin sevdiği, son derece sempatik bir adamdır. Herkes onu "Aristocuğum" diye çağırır. Sessiz, kendi halinde, nâzik bir adamdır. Ama bugünlerde bir şikâyeti var: Kıbrıs olayları patlak verdiğinden bu yana türk dostları kendisine daha çok yakınlık gösteriyor, bir dediğini iki etmiyorlarmış. Aristonun buna canı sıkılmış !

"— Ben alınmıyayım diye yapıyorlar bunu, biliyorum. Ama neden? Ne lüzum var buna? Ben de türk değil miyim?" diye yakmıyor.

kez İdare Kurulunun 26 Ağustos tarihinde yapacağı toplantıda ikmal edilecekti.

Bu haftanın başlarından itibaren AP'nin iç bünyesinde bu mütereddit teşebbüsle ilgili kıpırdanmalar başlamıştır. Saadettin Bilgiçin muhalifleri -ki onu devirmek için kongre kongre dolaşmaktadırlar- bu meseleyi koz olarak kullanmak düşüncesi ile kafalarını zorlamaktadırlar.

Toplantının yapılacağı Çarşamba sabahı Saadettin Bilgiçin siyah bir elbise ile AP Genel Merkezine doğru yola çıktığı sırada, gazete bürolarına çok ilgi çekici bir bildiri dağıtıldı. "İnönist diye damgalanmak isteyen hakiki AP'liler" imzasını taşıyan ve daktilo ile çoğaltılmış olan bu bildiri, nin, Bilgiçe muhalif olan grup tarafından hazırlandığı muhakkaktır.

Bu bildiride, Saadettin Bilgiçin, Anadoluya kendisi aleyhinde propaganda yapmak için dağılan ve mevcudun yüzde 70'ini teşkil eden AP'li parlâmento üyelerinin faaliyetlerinden korktuğunu ve onları Ankaraya toplıyarak zararsız hale getirmek için Meclisi toplantıya çağırmak yolunu tuttuğu iddia ediliyordu.

Bildiride bundan başka çok ilgi çekici bazı iddialar vardı. Meselâ Bilgiç ve arkadaşlarının ÂP'ye ilk girdikleri sıralarda, bir sebeple ümitsizliğe düşerek bir başka parti kurmak istedikleri, son Büyük Kongrede üyeler üzerinde "bizi Celâl Bayar tutuyor'" şeklinde yalan propaganda yapmak sureti ile başarı kazandıkları, bu grupun başlangıçta "milliyetçi" göründüğü halde aslında "mason"lardan meydana geldiği, kritik bir devrede. Bilgiçin, teşkilâta, ihtilâl olacağı için "ortadan kaybolmayı" tavsiye ettiği, şeklinde sıralanan ithamlar bu son derece eğlenceli bildiriyi süslüyordu.

AP Merkez İdare Kurulu Çarşamba günü sabahı saat 10.30'da bu hava içinde toplantıya başladı. Kısa bir öğle tatilinden sonra, çalışmalara gecenin geç saatlerine kadar devam edildi. Konuşanlar Hükümetin Kıbrıs politikasını şiddet ve dehşetle tenkit ediyorlar, fakat Meclisin toplantıya çağırılıp çağrılmaması konusunda gayet ihtiyatlı davranıyorlardı. Neticede yine kesin bir karar alınmaktansa işi bir süre daha sürüncemede bırakmanın faydalı olacağı görüşü ağır bastı: Ne olur ne olmaz, bu meseleyi iyice düşünmek lazımdı, İnönünün sağı solu belli olmuyordu, yapılacak toplantıda yine güvenoyuna gidiverirse parti şu kritik iç mücadele devresinde tehlikeli güçlüklerle karşılaşabilirdi! Neticede umumî efkâra şu açıklama yapıldı :

"AF Merkez İdare Kurul toplanmış ve Büyük Millet Meclisinin, Kıbrıs konusunu görüşmek üzere olağanüstü toplantıya çağırılması hususunun parti gruplarına sorulmasına karar verilmiştir. AP Senato ve Millet Meclisi Grup Başkanları, gruplarının idare heyetlerini 28/8/1964 günü saat 20de toplantıya çağırmışlardır."

Böylece neticenin istihsali yeni bir takside bağlanmış, Merkez İdare Kurulu alabileceği açık seçik bir kararı yine tenzilâta tâbi tutmak zorunluğunu duymuştur.

Yâni AP Merkez İdare Kurulundan açık seçik bir karar çıkmamış ve anlaşılan "dağ fare doğurmuştur".

A.P. Genel İdare Kurulu toplantı halinde
Fare doğuran dağ!

İktisat

Kurşuni bulutlar

(Kapaktaki Plâncı)

Geçen haftanın ortalarından itibaren, Kıbrıs Olaylarının yanı sıra

bir konu daha gazetelerin birinci sayfalarında, büyük başlıklarla yer almağa başladı :

"Yüksek Plânlama Kurulu çalışmaları"

Perşembe gününden beri hemen her gün toplanmakta olan Kurul, 5 Yıllık Kalkınma Planının 1964 Yılı Uygulama Programı üzerinde çalışmaktadır, Ancak plânlı kalkınmanın üçüncü yılını kapsıyacak olan bu yılki program gecen yıllara nisbetle, hayli büyük bir şanssızlıkla karşı karşıya bulunmaktadır: Kıbrıs olaylarının türk ekonomisinde yarattığı iktisadî, durgunluk;.

Gerçekten bugünün ekonomik şart ları **1964,** ya da 1963 programının hazırlanışına tekaddüm eden günlere göre çok farklıdır ve bu fark herhalde olumlu bir yönde değildir.

Mesele önce, İzmir Fuarının açılışında bir konuşma yapan Ticaret Bakanı Fenni İslimyelî tarafından ortaya konmuş, daha sonra gazetecilere bir demeç veren Maliye Bakanı Ferit Melen de aynı konuyu işleyerek bu durgunluğu önleyici nitelikte bazı tedbirlerin alınmış olduğunu söylemiştir. Ayrıca 1965 Uygulama Programı hazırlanırken Yüksek Plânlama Kurulunda çalışmaların ağırlık merkezini de bu konu teşkil etmektedir.

Başbakan İnönü ve Plânlama Müsteşarı Aytür
İki el bir baş için

Ancak gerek Melen ve İslimyelinin bahsettikleri tehlikeler ve gerek Yüksek Plânlama Kurulunda varılan sonuçlar ile basında yer alan yorumlar her zaman aynı noktada birleşmemektedir. Maliye ve Ticaret Bakanlarının sözleri basında, bir uçtan diğer uca türle tefsirlere uğramıştır. Genel olarak bir durgunluktan bahsedenler vardır. Buna karşılık türk ekonomisinin bir kriz arefesinde olduğu da ileri sürülmektedir. Kimisi emisyon hacminin yüksek olduğundan kimisi de enflasyondan dem vurmaktadır. Bütçe açığının carî harcamalardan kısıntılarla kapanabileceğini ileri sürenler olduğu gibi, bu açığın en becerikli maliyecilerin dahi kapatamıyacağı kadar büyük olduğunu iddia edenler de mevcuttur.

Gerçi bütün bu görüşlerin ne dereceye kadar samimi ve ne ölçüde gerçek olduğunu şimdiden kestirebilmek kolay değildir ama bilinen şey, ekonomide genel olarak bir daralmanın mevcudiyetidir.

Sebepler

Maliye Bakanı Ferit Melen bu daralmayı "iktisadî durgunluk" olarak adlandırmaktadır. Gerçekten, fiyatların sabit kaldığı bir ekonomide Krizden ve hele enflâsyondan bahsetmek mümkün değildir. Bu şartlar altında ancak enflâsyona doğru bir gidişten bahsedilebilir ki, sadece emisyon hacmine bakılarak ileri sürülen bu iddia, enflâsyonun diğer unsurları da arandığı takdirde hayli yıpranmaktadır. Üretim, geçen yıla nisbetle büyük bir süratle artmış, fiyatlarda büyük bir yükseliş görülmemiştir. Hatta bazı sahalarda bir fiyat düşmesi dâhi müşahede edilmektedir. Oysa enflasyonun başlıca şartı piyasadaki para miktarının artmasına mukabil üretimin sabit kalması, arzın talebi karşılıyamaması sebebiyle fiyatların başdöndürücü bir süratle yükselmesidir ki, Türkiye yakın bir geçmişte bu,devreyi geçirmiştir. Bu sebeple halk enflasyonun nasıl başladığım, nasıl kendini gösterdiğini çok iyi bilmektedir. Herhalde bugünkü ekonomik duruma çıplak gözle bakıldığı takdirde, o yakın geçmişle en ufak bir benzerlik bulunmadığı kolayca görülebilir.

Türkiye ekonomisinde son aylarda görülen daralma, ekonominin bünyesinden doğan aksaklıklardan çok, ekonomi dışı sebepler olarak adlandırılan bazı psikolojik sebeplere dayanmaktadır, Bunların başında da Kıbrıs problemi gelmektedir.

1963 yılı sonlarında patlak veren olaylar türk ekonomisine başlıca iki yönden tesir etmiştir.

a) Savaş tehlikesi karşısında iş adamları yatırım yapmaktan çekinmektedirler.

b) Özellikle İstanbul piyasasını ellerinde tutan rumlar, paralarını piyasadan çekmişlerdir.

Rum tüccarın piyasaya para sürmemesi iş alanında bir durgunluk yarattığı gibi, bilhassa bazı bankaları da güç durumda bırakmış, tasarruf miktarı hayli azalmıştır.

Daralmasın bir diğer sebebini de, mevsim dolayısiyle çiftçinin elinde nara bulunmaması teşkil etmektir. Gerçekten ürününü henüz satmamış bulunan çiftçinin elinde ne bankaya yatıracak ve ne de istihlâk için kutlanacak parası vardır. Bu yüzden is-

tihsal şimdilik daha çok stoka çalışmaktadır.

Titiz bir Baban

Kıbrıs probleminin yarattığı ekonomik güçlükler, kendini sadece Türkiyede göstermemiş, Papandreunun Yunanistanı da bu buhrandan nasibini hem de Türkiyeye kıyasla çok ağır surette almıştır. Türkiye ekonomisinin, nisbeten daha hafit sarsıntılara uğramış olmasının başlıca nedenlerini ise, plânın 1963 yılında başarıyla uygulanmış olması ve Maliye Bakanı Ferit Melen ile plâncıların ekonomik gelişmeyi günü gününe elele, büyük bir titizlikle izlemiş olmaları teşkil etmektedir.

Maliye Bakanlığının eski ve Plânlama Teşkilâtının yeni Müsteşarı Memduh Aytür tarafından uygulanan bir sistemle, Kıbrıs olayları patlak verdiğinden bu yana Melen, Emisyon hacmini günlük, para arzı, genel kredi ve mevduat seviyesini haftalık, devlet gelir ve giderleriyle, fiyat seviyesini aylık cetvellerden izlemiş ve yeni gelişmelere paralel olarak gerekli tedbirleri gecikmeden almıştır.

Melen ayrıca Bütçe ve Mali kontrol Genel Müdürü Rıza Turgayın da yardımıyla munzam vergi kanunlarının gecikmesinin bütçeye tahmil edebileceği malî külfeti daha önceden hesaplamış ve bu açığı sektörler arasında eritmek üzere gerekli uyarmaları masrafçı dairelere yapmıştır. Munzam vergi kanunlarının Meclisten gecikerek çıkmış olmalarından dolayı, devlet gelirleri bütçede öngörülen miktardan 600-700 milyon lira daha aşağıda gerçekleşecektir. Bu açığın kar. şılanması için cari masraflarda kısıntıya gidilmesi düşünülmüştür. Bunun için ödemeler dörder aylık dilimler halinde yapılmakta, yatırım giderlerine dokunulmaksızın cari masraflar kısılmaktadır.

Süzgeç gibi • •

Ancak 1964 Bütçesindeki delikler bundan ibaret değildir. Ayrıca karşılık paralar için 500 milyon lira Ordunun akar-yakıt masrafları ve bazı gizli masraflar için ek ödenek olarak 300 milyon lira - bu ödeneğin 40 milyon lirası Kıbrıs için harcanmıştır-, Ereğli Demir ve Çelik Tesislerine yapılan 95 milyon liralık ödeme, İlkokul öğretmenlerine verilmesi kabul edilen 50 milyon lira, havacılar için ödenen 25 milyon lira tazminat da bütçede daha önceden yer almamış bulunan diğer deliklerdir. Böylece vergi kanunlarının gecikmesinden doğan 600-700 milyon liralık açık, cari harcamalardan yapılacak kısıntılarla karşılansa bile gene 1 milyar lirayı bulmaktadır. Melen, bu açığı da gene cari masraflarda yapılacak tasarrufla karşılamayı düşünmektedir. Ancak bu arada unutulmaması gereken husus geçen yıl da açığın aynı şekilde kapatılacağının öne sürülmüş olduğudur. Oysa uygulamada bambaşka bir sonuçla karşılaşılmış, masrafçı daireler "tercihen cari harcamalarda tasarruf ediniz" cümlesindeki "tercihen" kelimesini paravana edinerek kısıntıyı daha çok yatırım harcamalarında yapmışlardır. Fakat bu defa Maliye Bakam geçen yıla göre biraz daha tecrübelidir ve kendisinden beklenen, aynı oyunun tekrarlanmasına mâni olabilmesidir.

İç İstikraz meselesi

Meselenin bir diğer önemli yönü de açığın sadece cari harcamalarda yapılacak tasarruflarla kapanamıyacak kadar büyük oluşudur k! zihinlerde gayri ihtiyari aynı istifham çöreklenmektedir : "Acaba bir iç istikra za gidilecek mi?.".

Para pahalı mı?

Bugünkü iktisadi durgunluğa çare olmak üzere kredilerin ucuzlatılması yolunda bir cereyan vardır. Krediler, bilhassa sanayi kredileri ucuzlatılınca işler açılacaktır! Bu, hayale benzemektedir ve durgunluk sebeplerine doğru teşhis konulmamasının neticesidir. Ucuz krediyle borçlu sanayici bugün biraz rahatlayacak, eline geçen parayı oraya buraya kapatacaktır. Ama bir süre sonra, gene bir borçlunun sıkıntılı durumuna dönecektir.

Bugün dert nedir? Bugünün derdi mal imâl edilmemesi, istihsal yapılmaması değildir. Bugünün derdi malın satılmamasıdır. Yani, paranın dönmemesidir. İktisadın meşhur misali bugün bizim için varittir. Derler ki su içen atın daha fazla su içmemesini temin etmek kolaydır. Nihayet hayvanı yularından çeker, suyun başından alırsın. Ama, su içmek istemeyen ata ne yapabilirsin ki? Bugün alıcı su içmek istemeyen at gibidir. O bakımdan kredilerin ucuzlatılmasında fayda görmek çok sordur.

Bunun, iki tane de "kaldı ki.." si vardır. Krediler ucuzlatılınca, mevduata verilen faizin de indirilmesi gerekecektir. Halbuki bankalar mevduat azalmasından şikâyetçidirler ve bir takım kimseler paralarım yanlarında saklamaktadırlar. Anadoluda bütün binlik veya beşyüzlüklerin prim yaptığına dair haberler vardır. Bu, halkın eldeki paraya büyük güveninin, ama bunu bankaya yatırmaktaki çekingenliğinin en parlak delilidir. Tabii, bir takım bankalar hakkında yayılan dedikodular, küçük bankaların birleşememek suretiyle dar durumlarım muhafaza etmeleri. Raybank hikayeleri de bunda bir rol oynamaktadır. Ama mevduata verilen faizde bir düşme olursa halkın bankaya para yatırma iştahı büsbütün kaçacaktır.

İkincisi, bugün piyasada yüzde 35 faizle kredi peşinde dünya kadar adam vardır. Gerçi bir iş adamı yüzde 35 faizle böyle bir iktisadi konjonktür içinde para aradı mı, o adam batmış demektir ve kapkaççılık yapmaktadır ama bu durum ortadayken bir kredi ucuzlatmasına gitmek fazla akıllılık değildir.

Hükümet için asıl yapılması gereken şeyi piyasayı yatırımlarla harekete geçirmektir. Bugünkü bütçe rakkamları içinde yarım milyar liralık bir âcil ek yatırım fazla tehlikeli sayılamaz. Ama bu, piyasaya derhal bir canlılık verebilir. İlk İnönü Hükümetinde meselâ Bayındırlık Bakanlığına Emin Paksüt gibi bir tipin getirilmesi piyasanın uzun süre canlanamamasına yol açmıştır. Buna mukabil bu bakanlıkta İlyas Seçkin gibi bir tip yatırımları yürütünce ferahlık derhal başlamıştır. Piyasada yapılması gereken şey mal satılmasını teşviktir. Harcamalardır.

Yoksa, kredinin ucuzlatılması değil . .

Maliye Balkanı 1964 bütçesini açıklamak üzere Ocak ayı başlarında yaptığı bir basın toplantısında, bu konudaki fikrini :

"— Çok mecbur kalmadıkça bir iç istikraza gitmeyi düşünmüyoruz", diyerek açıklamıştı. Fakat şartların böyle bir tedbiri gerektirecek kadar çetin olup olmadığı şimdilik kesin olarak belli değildir. Elde bulunan rakamlar, sadece 1964 yılı uygulaması,nın ilk 6 aylık bölümünü aksettirmektedir. Sonuçlar hayli karanlık olmakla beraber yeterli bir kriter değildir ve iç istikraza gitmek gibi önemli bir karar vermek için vakit henüz çok erkendir. Şimdi beklenen, kredi hacminin yükseltilmesinden sonra piyasanın canlanıp canlanmıyacağı ye çiftçinin mahsulünü satıp elinin para görmesidir. Bu konuda haftanın başların da bir AKİS ciye, Melen :

"—İlk altı aylık uygulama, sonuçlarına itibar etmemek lâzım. Bunlar çok defa yanlış da olabilmektedir. Bek liyeceğiz" dedi.

Rakamlar konuşunca

Alınacak tedbirler ne olursa olsun, bilinen husus 1965 , programının, 1964 uygulamasında dayanacak pek sağlam bir temel bulamayacağıdır. Bir yıl önceden devralınması pek muhtemel olan bütçe açığının yanı sıra 200 milyon doları bulan bir dış ödeme, 255 milyon dolarlık ticaret açığı birer kâbus gibi 1965 programının karşısına dikilmektedir. 665,milyon dolarlık ithalâta faizleriyle beraber 200 milyon dolarlık ödenmesi gereken dış borçlar da eklenince, dış tediye muvazenesini sağlamak üzere ortaya 865 milyon dolan bulan bir döviz ihtiyacı çıkmaktadır. Oysa 1965 yılında 410 milyon doları ihraç mallarından. 49 milyon doları Amerikan Surplus kredi terinden, 40 milyon doları görünmeyen gelirlerden, 25 milyon doları yabancı sermaye gelirlerinden, 10 milyon doları bedelsiz ithalâttan ve 65 milyon doları da proje kredilerinden olmak üzere ancak 599 milyon dolarlık bir döviz sağlanabileceği hesaplanmış. tır. Böylece geriye 266 milyon dolarlık bir açık kalmaktadır ve bunun Konsorsiyum kredilerinden ne ölçüde sağlanabileceği henüz bilinmemektedir. Şimdilik üzerinde durulan görüş ihracatı mümkün mertebe artıracak tedbirlerin araştırılması ve gerektiği takdirde ithalâtın belirli bir seviyede muhafaza edilmesidir. Yüksek Plânlama Kurulunun ilk toplantısında ekonominin içinde bulunduğu durgunluk ve alınması gereken tedbirler ile birlikte üzerinde,en çok durulan konu bu olmuştur.

1965 Programına göre gayri safi milli hasıla 1964 yılına nisbetle yüzde 7 bir artış gösterecek ve 69 milyar 840 milyonu bulacaktır. Bu miktarın yüzde 18 ine tekabül eden 12 milyar 700 milyon lirasının yatırım için kullanılacağı ve bunun 7 milyar 700 milyon liralık kısmının Kamu sektörü ve 5 milyar liralık kısmının da özel sektör tarafından gerçekleştirileceği öngörülmektedir. Yurt içi tasarrufların 10 milyar 840 milyon lirayı bulacağı ve bütçenin gene açık vereceği tahmin edilmektedir. Bu açık programda 1 milyar 860 milyon lira olarak gösterilmiştir.

Yüksek Plânlama Kurulu toplantı halinde

Gerçek peşinde

Dert bir tane olsa . . .

Son günlerde Melen, rastladığı dostlarına hep aynı şeyi söylemektedir :

"— 1965 çetin, bir yıl olacak..."

Gerçekten 1965 Türkiye ekonomisi için son derece çetin bir yıl olmağa namzettir ve 1964 Aralık ananın son

gecesi saatler 12 yi gösterdiğinde herhalde en çok yüreği sızlayan Maliye Bakanı Ferit Melen olacaktır. Bir yıl daha yağlandığı için değil de, çalışma masasının başında dökeceği, ecel terlerini düşünerek . . .

Önümüzdeki yıl için Melenden çok şey beklenmektedir. Hem ekonomiyi muhtemel bir siyasi krize hazırlaması, hem de kalkınma hızını aksatmaması, bir yandan da faizleriyle birlikte 200 milyon dolan bulan dış borç ödemesi, büyük bir bütçe açığını kapaması gerekmektedir.

Bu arada Melenin karşısına çıkan bir diğer güçlük, Planlama Teşkilâtı Müsteşarı Ziya Müezzinoğlunun. Bonn Büyükelçiliğine tayini sebebiyle, çok kısa bir süre için de olsa yalnız çalışmak mecburiyetinde oluşudur. Gerçi yeni Müsteşar Memduh Ay. tür. Maliye Bakanlığından gelmiş olması sebebiyle meselelerin yabancısı değildir ama kendisinin de söylediği gibi şimdiye kadar konuları bir ölçüde Maliye Bakanlığı açısından mütalâa etmiştir.

Maliye Bakanının, bu tayinle el-

Memduh Aytür masası başında
Tebdil-i mekândaki feralılık

de ettiği avantaj ise bakanlığı ile Plânlama arasında daha kuvvetli bir ahenk kurabilmiş olmasıdır. Öteden beri, bilinen bir gerçek Plânlama ile Maliye Bakanlığı arasında - eski müs teşar Ziya Müezzinoğlunun ya da Melenin şahısları ile hiç bir ilgisi bulunmayan ve daha çok bu iki teşkilâtın bünyesinden doğan . adeta anane haline gelmiş olan anlaşmazlıkların bulunduğudur. Aytürün tayiniyle bu anlaşmazlıkların ortadan kalkacağı sanılmaktadır. Bir ara Aytürün bunu gerçekleştirmek için plancılar arasında bazı tasfiyeler yapacağı şayiası dolaşmışsa da yeni müsteşar görev arkadaşları "e tanışırken :

"— Benim buradan ayrılmağa hiç niyetim yok. Sizim de niyetinizin aynı olduğunu sanıyorum" diyerek, bu tip söylentilerin asılsız olduğunu ortaya koymuştur.

Eski ağıza yeni taam

plânlama Teşkilâtının yeni Müsteşarı Memduh Aytür, bu kritik dönemde göreve getirilmiş olmasından doğan handikapı, geçen Çarşambadan bu yana giriştiği son derece yoğun bir çalışma ile kapatmağa çalışmaktadır.

Memduh Aytür yeni görevine, her ne kadar tam olarak intibak edemememişse de, teşkilât çalışmaları ile ilgili olarak kafasında bir takım yenilikler getirmiş bulunmaktadır. Aytür Plânlama Teşkilâtının kuruluşundan bu yana çalışma sistemini gözden geçirdikten sonra, şimdiye kadar plâncıların. Maliyenin karşısına daima yeni finansman talepleri ile çıktıklarını, buna karşılık, eldeki mâli imkânlarla neler yapılabileceğinin yeteri ' kadar araştırılmadığını görmüştür. Plânlamanın yeni başı şimdi gayretlerin bu yönde teksif edilmesini ve proje tetkiki faaliyetlerinin daha kuvvetlendirilerek, daha müessir bir masraf mekanizmasının kurulmasını düşünmektedir.

Aytür, ayrıca, sektör tahlilleri ekibinin takviye edilmesini ve ihale sisteminin kendi deyimine göre bir "kumar" niteliğinden kurtarılmasını istemektedir.

Ancak halen devam etmekte olan Yüksek Plânlama Kurulu çalışmaları sebebiyle Aytür şimdilik bu projeleri bir yana itmiş ve bütün çabasını 1965 Programı hazırlık çalışmaları üzerinde teksif etmiş bulunmaktadır.

Aytür kimdir?

Memduh Aytür 1917 yılında İstanbulun en güzel semtlerinden biri olan Teşvikiyede doğdu. Ancak, bebeklik günlerini geçirebildiği bu güzel semtte uzun süre kalamadı. Çok müteşebbis bir adam olan babası Şevket Aytür, Bakırköy civarında, Osmaniyede bir arazi satın alarak ziraate başlayınca ailece Osmaniyeye taşındılar.

Aytürün bütün çocukluk ve ilk gençlik çağı burada geçti. İlk eğitimini üç sınıflı Osmaniye İlkokulunda tamamlayan küçük Aytür, ortaokul ve liseyi İstanbul Erkek Lisesinde okudu. Her sabah erkenden atla Bakırköye gidiyor, oradan trenle İstanbula geçiyordu. Genç Memduh liseyi bitirdiği sırada savaş sebebiyle babasının durumu hayli sarsılmıştı. Bu yüzden çok istediği tıp tahsilinden mümkün olduğu kadar hayata çabuk atılmak amacıyla vazgeçti ve Mülkiyeye girdi. Aytür üniversitenin hafız tiplerinden olmamakla beraber fakülteyi pekiyi dereceyle bitirdi ve ilk olarak Ziraat Bankasına ayda 78 lira maaşla girdi. Fakat iki kardeşini okutması, ayrıca ailesine de yardım etmesi gerekiyordu. Kısa bir süre sonra Maliye Bakanlığının imtihanını kazanarak Maliye müfettiş muavini oldu. Aytürün bu yeni görevinden eline bir öncekine kıyasla iyi para geçiyordu. Ama bu rahatlık uzun sürmedi ve askere çağırıldı..

Aytür Sivas 34. Piyade Alayında iki yıl süren askerlik hizmetinden sonra yeniden görevinin başına döndü ve kendisi için Evliya Çelebiyi dahi imrendirecek bir göçebelik devri başladı.. Bu arada Maliye müfettişi olmuştu. Hemen hemen bütün Doğu Anadolu kazalarını dolaştı: Eruk. Pervari, Hazo, Şırnak . . .

1948 yılında İngiltereye giderek bir yıl süreyle İngiliz Hazine Dairesinde staj yaptı. Dönüşünde de devrin Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal tarafından, o zamanlar üzerinde önem le durulan "Mali Reform" u gerçek. leştirmek üzere Bütçe Genel Müdür Yardımcılığına getirildi.

Mücadele devri

Memduh Aytür için bundan sonraki yıllar kelimenin tam anlamıyla bir siyasî mücadele devri olmuştur. 1950 de DP. iktidara gelince devrin Maliye Bakanına pek şirin görünmeyen Aytür, bir seyahat dönüşü Gelirler Genel Müdür Yardımcılığına tayin edildiğini öğrenmiş, bunun üzerine tekrar maliye müfettişliğine dönmüştür.

Memduh Aytür 1952 den 1955 e kadar üç yıl süreyle bu görevde kaldı, birinci sınıf müfettişliğe kadar yükseldi. Bu tarihte Ankaraya tayin olunan Aytür 1956 da Hazine Genel Müdürlüğüne getirildi. Yeni görevinde genç Genel Müdürün başlıca amacını ancak 1958 de gerçekleştirilebilen "stabilizasyon" teşkil etti. Genç bir ekiple başarmak için uğraştığı bu teşebbüse DP itlerin duymasından çekindiği için "Operation Fifteen" adını koymuştu.

Aytürün bu teknik çalışmalarının yanı sıra bir diğer görevi de DP nin bitip tükenmiyen asılsız vaadlerinden usanan yabancılara karşı noterlikti. Türkiyeye gelen yabancı uzmanlar, ancak ondan garanti alabilirlerse Polatkanın yardım isteklerine "evet" diyorlardı.

Genç Genel Müdür devrin hükümetinin bir çıkmaza girdiğini hissediyor ve yaptığı tavsiyelerin kulak arkası edildiğini gördükçe üzülüyordu. Nihayet 1959 yılında ani bir kararla görevinden istifa etti. Ama bu teşebbüsü Polatkan tarafından kabul edilmedi. Önce Tetkik Heyeti Başkanlığına, kısa bir süre sonra da üç derece aşağı maaşla Washington Büyükelçiliğine malî müşavir olarak tayin edildi.

27 Mayıs Devriminden sonra Aytür kısa bir süre için Ziraat Bankası Genel Müdürlüğüne getirildi. Bilahâre Maliye Bakanlığının Washington misyon başkanlığına tayin edilen Aytür tekrar 1963 yılı başlarında yurda geldi. Bir kaç ay Hazine Genel Müdürü olarak çalıştı. Sonra Maliye Bakanlığı Müsteşarı oldu.

Aytür evlidir ve bir kız çocuğu vardır. Yemek ayırmaz ve bilhassa tatlıyı çok sever Başlıca zevkleri yağlıboya resim yapmak ve pipo içmektir. Özellikle 27 Mayıs devrimine tekaddüm eden günlerde yaptığı ve duyduğu sıkıntıyı ifade eden bir modern çalışması dostları arasında meşhurdur.

Maliye Bakanı Melen
Terleyen adam

Bünyeyi mi, arızî mi?

Türkiyede iktisadi hayatta bir aksaklık oldu mu, İktidar ile Muhalefet derhal bir tahtırevallinin iki ucuna oturur. İktidar rahatsızlığın arızi olduğunu söyler, Muhalefet bunun bünyevi olduğu tezini savunur. Bu 1958 lerde böyle olmuştur, bugün böyle olmaktadır.

1958 'in dramatik stabilizasyon kararları o tarihte haklı bulunanın Muhalefet olduğunu ispat etmiştir. Bugün kim haklıdır? İktisadi durgunluğu, basta Kıbrıs Olayları olmak üzere bazı "fevkalade hal" lerde gören Hükümet mi, yoksa bunu Hükümetin iktisadi ve mali politikasındaki aksaklıkta, Planın iyi hazırlanmamış olmasında bulan A.P. muhalefeti mi?

Yan sütunlardaki ilgi çekici yazıyı okuyanlar bugünkü durgunluğun daha çok arızî olduğunu anlamakta fazla güçlük çekmeyecekler ve A.P, nin demagoji) yapmaktan başka şeyle ilgilenmediğini, esaslı fikir söylemediğini, kapkaççılık ettiğini kolaylıkla anlayacaklardır. Ancak, bugünkü arızi rahatsızlığın yanı sıra Türkiyede bünyevi bir sıkıntının mevcudiyetini inkar imkânı yoktur: İhracatımız, ithalâtımızı karşılayacak bir seviyeye yaklaşmamaktadır bile... Bunun sebepleri üzerinde durup çareleri aranmadığı silre Türkiyenin dertleri bitmeyecektir. Düşünmek lâzımdır ki bu sene rekor bir miktara ulaşmış olan tütün, fındık gibi mallarımız adeta Hükümetin başına derttir ve bunların nasıl satılacağı ilgili Bakanları derin derin düşündürmektedir. Elde geçen yılki tütün mahsulünden dağ gibi, stoklar durmaktadır.

İhracatımızın getirdiği döviz miktarının yükselmemesinin bir sebebi, bazı ihracatcıların hokkabazlığının neticesidir. Bu hokkabazlık ihracatın en kısa zamanda devletleştirilmesi neticesini verirse ne ihracatçılar, ne de özel sektör bir feryat yükseltmek hakkına sahip olacaktır. Zira düşük gösterilen fiyatlarla ihracat yapıp karşılık dövizin bir kısmım dışarda şahsi hesaplarda saklı tutmak usulü, piyasanın kendi kendini ciddi kontroluyla tesirsiz kalabilir. Halbuki bizim ihracatçılarımızda ve genel olarak özel sektörde bu istidat hiç görünmemektedir.

İkinci bir nokta, ihraç mallarımızın çeşitlerinde hemen hiç bir değişiklik yapamamamızdır ki büyük güçlük buradan gelmektedir. Üzüm, incir, fındık, tütün, pamuk, bir de krom... Bunların alıcıları mahduttur ve bu sahalardan birinde bir tıkanıklık olunca Türkiyenin ağrıları başlamaktadır. Küçük İsralin kaç çeşit ihraç malı olduğu bir düşünülecek olursa Türkiyede girişilmesi gereken gayretler hakkında fikir edinilebilir. İhraç mallarımız üzerindeki çalışmalar iktisat hayatımızdaki asıl bünyevi rahatsızlığı giderebilmenin tek şartıdır.

Kıbrıs olayı biter, rumlar meselesi halledilir, ama ihracatımız düzene sokulmadıkça biz yabancı eline bakmaktan kurtulamayız.

Güney Vietnam

Başarısız sınav

Yıllar yılıdır iç ve dış dertlerden kurtulamayan Güney Vietnam, geride bıraktığımız hafta içinde yeniden karışıklık içine düştü. General Khan'ın askeri idaresinden hoşlanmayan üniversite öğrencileri başkent Saygonda gösteriler düzenlediler, radyoevini bastılar, ortalığı birbirine kattılar.

Şu sırada Saygonda hüküm süren nisbî sessizliğe" rağmen, Güney Vietnamda askeri idareyle halik arasında büyük bir uçurum açıldığına şüphe yoktur. Vietnamın günlük geçim derdinde olan zavallı halkı, zaten şimdiye kadar kendinden saydığı bir idareyi işbaşına getirememiştir. Diem, sayısı milyonları aşan yerli budist halfa bir avuç katolikle yönetmeye çalışıyordu. Onu devirerek işbaşına gelen askerî idare ise, komünist çetecilere Karşı sürüp giden savaşı bahane ederek, ülkeyi ordu eliyle yönetmeye başlamıştır.

Gerçi olayları uzaktan büyük bir şaşkınlıkla izleyen fakir halkın bu olup bitenlerden fazla birşey anladığı yoktur ama, sayısı çok olmayan ay. dınlar, askeri idareyi çok mahzurlu bulmaktadırlar.

Günlerin getireceği

Ülkenin bütün kaynak ve imkânlarını savaşın emrine vermeğe çalışan askeri liderler özellikle General Khan, vietnamlı aydınlarda askerî düzene karşı gittikçe çoğalan muhalefeti pek iyi bilmektedirler. Üstelik, bu muhalefet son zamanlarda açığa bile vurulmuştur. Fakat Diemden akıllı çıkan Khan, bu muhalefeti bastırmak için açık şiddet yollarına başvurmuş değildir. Herhalde, eğer açık şiddet yollarına başvurursa, ne pahasına olursa olsun, demokratik görünüşü korumaya istekli amerikanlarla bozuşacağının farkındadır. Bununla beraber, muhalefeti yola getirmek için örüne çıkan hiçbir fırsatı da kaçırmış değil, dir. Khan'ın önüne çıkan son fırsat, Tonkin körfezi olayıdır. Kuzey Vietnam torpitolarının iki amerikan destroyerini bombalamaları üzerine patlak veren bu olaydan faydalanan Khan, Güney Vietnamda olağanüstü hal ilân etmiş ve böylece ordunun ülke "üzerindeki elini biraz daha kuvvetlendirmiştir.

Ülke üzerinde bir yandan komünist gerillacılar, diğer yandan da Khan'ın askerleri tarafından girişilen şiddet hareketlerinin, geleneksel olarak şiddetten hoşlanmayan Vietnamlıları artık bıktırdığı anlaşılmaktadır. Nitekim Diem devrildiği zaman bu olayı ilk alkışlayan üniversite öğrencileri, şimdi açıktan açığa orduya karşı duram almışlardır. Böylece Khan, Vietnamda en güvendiği desteklerde Dirinden mahrum kalmaktadır.

Tüli'den haberler

Çankayada Kazan Restoran
Belediye neredesin ?

Geçen hafta Salı günü, yüksek mimar Selçuk Milâr ve eşi Aynur Miların bir oğullan oldu. Küçük bebeğe Mert ismini verdiler. Küçük Milar oniki gün daha bekleseydi babası ile ayni gün doğmuş olacaktı.

Bütün kış işlerinin çokluğu dolayısıyla epeyce yorulmuş olan Ankaranın tanınmış genç terzilerinden Ley» lâ Berki, annesi Nermin Berki ve babası Yüksek Murakabe Heyeti yüksek mühendislerinden Kerim Berki ile birlikte biraz dinlenip denize girebilmek için Alanyaya gitmişti. Birkaç gün evvel Ankaraya dönen Berki ailesi, bir müddet sonra, biraz da İstanbula gidecekmiş.

●

Bir hafta evvel, Ankaranın bütün semtlerinde postacılar, çantaları bir hayli kabarık olarak dolaştılar ve birçok eve birer küçük kitap bıraktılar. Günlerdir birçok anne ve baba, bu kitabı elinden düşürmemektedir.

T. Eğitim Derneği Ankara Koleji Genel Müdürü Burhan Göksel tarafından yazılıp, Kolej Rehberlik Merkezi tarafından derlenen bu rehber, veli. ile okul idaresi arasında tam bir köprü teşkil edebilecek, cidden doyurucu, zihinlerdeki en ufak soruyu dahi giderici niteliktedir. Göksel, rehberin dış kapağında gayesini şu cümle ile açıklamış : "Neyiz, ne yaptık, ne yapacağız?"

Hakikaten, 65 sayfalık bu küçük eseri okuduğunuz zaman, bütün bunların cevabını, tatmin edecek tarzda, buluyorsunuz. Yeni ders yılına girerken velilere düşen de, bunu ilgi ile okuyup, okulla elele vererek, çocukların bu yıl çok daha geniş çapta başa--larını sağlamak olacaktır.

●

Geçtiğimiz hafta Salı gecesi, havanın çok sârin olmasına rağmen. Ankara Palasın bahçesi epeyce kalabalıktı. Bunda kaliteli bir kalabalığı aramaktan başka, şu sırada hemen hemen Ankaranın en güzel müzik, topluluğunun orada oluşunun tesiri var. Hele atraksiyon da değişirse yazın epeyce ankaralı son geceleri bu lokalde geçirecektir. Şimdiki atlı streep-tease birçok kimseyi irkiltiyor.

Gecenin müşterileri arasında Dr. İhsan Doğramacı, eşi Ayser Doğramacı ve dostları, setin üstündeki masalarında uzun zaman kaldılar, fakat hiç dansetmediler. Halbuki Dr. Doğramacı dansı pek sever. Bir başka masada Necdet Evliyagil, Sevimli eşi ve dosttan vardı. Dr. Sami Solu da, beraber geldiği dostlarının küçük kızı ile dansediyordu.

●

Büyükadadaki Anadolu Kulübünün müşterilerini daha ziyade ankaralılar teşkil ediyor, Konya milletvekili Fakih Özlenin eşi Nilüfer Özlen imtihanları için kızını Ankaraya göndermiş, kendisi küçük oğlu ile orada kalıyor. Tabiî senatörlerden Şükran Özkaya ve eşi Günseli Özkaya da Kulübün misafirlerinden. Bayan Özkaya o kadar beyaz kalmış ki, hiç denize girmediği belli oluyor. Dr, milletvekilterimizden Şevket Köksal ve parlak siyah saçlı eşi Jale Köksal da tatillerini orada geçiriyorlar. Fethi Doğançay ve yeni eşi Engin Doğançay

da Avrupadan dönmüşler, biraz da Kulüpte kalmak istiyorlarmış. Fakat meşhur papağanlarını nereye bırakacaklarını bilemiyorlarmış. AP senatörlerinden Lûtfi Tokoğlu ve eşi de Kulüpteler. Lüsyen Avunduk da misafir olarak sık sık burada görülüyor. Herkes "karşı tarafta, evinin önünde denize girme kolaylığı varken, Lüsyen hanım bu kadar yolculuğa neden katlanıyor?" demektedir. Muzaffer İlkarın eşi ve kızı da Anadolu Kulübündeler. Bu kış galiba bir evlenme haberi duyacağız : İlkarın kızının muhtelif talipleri varmış. Ancak, henüz hangisine karar vereceğini bilmiyormuş.

•

Dally News'in sahibi İlhan Çevik, eşi Nurten Çevik ve çocukları, otomobille yaptıkları Londra seyahatinden döndüler. Çeviklerin bu seyahatleri ancak onbeş gün sürdü.

•

Ağustos sonu geldi. Tatile giden ha--mlar çocukları ile beraber Ankaraya dönüyorlar. Tabii birçok' bey de yaz bekârlığına veda ediyor. Artık Golf Kulüp de yavaş yavaş eski kalabalığını bulacak. Nezih Konanın eşi Güzin Rona da hafta sonunda Ankaraya döndü.

yıllık iznini kullanan Erol Yaltkaya, haftanın başındaki Pazar günü Ankaraya dönmüş. Güzel eşi Hümeyra Yaltkaya ise, annesi ve babası ile birtikte birbuçuk aylık bir Avrupa seyahatine çıkmış.

•

Bu Pazar günü göle girmek ve güneşlemek üzere Eymir gölüne gidenler pek memnun kalmadılar. Pek çok kalabalık vardı, fakat bu, geçen yılki, kaliteli, etrafı rahatsız etmeyen güzel kalabalık değil de, biraz pazar günleri İstanbul plajlarında görülen "rastgele" bir kalabalıktı. Bu hal birçoklarını rahatsız ediyordu. Meselâ ten cerelerle yemek ve, içkilerle gelmiş olan ve göle girmeyip, sadece içip eğlenmek isteyen birkaç grup göze batıyordu.

•

Çankayada yeni bir restoran açılmış: Kazan, Bina. İmar ve İskân Bakanı Celâlettin üzerin. Rivayete göre, bu restoranı da Uzer kendisi açacakmış, fakat Bakan olunca fikrinden vazgeçmiş, kiralamış. Çok şık ve güzel dekore edilmiş olan restoran. Ankaranın en güzel manzaralı yerinde olduğu için, çok kimseyi kendine çekecek diye tahmin ediliyordu. Ancak, bu güzel dekorun ve eldivenli garsonların yaptığı servisin ücreti pek pahalı çıktı. Örneğin: bir kadeh rakı 750 kuruş. İncecik, sade bir biftek 12.50 lira. "Belediye acaba nerelerde?" diyenler pek çok.

•

Dikmenin biraz ilerisindeki Kekliksuyu durağındaki Çamlıbağ Aile Çay Bahçesi pazar günleri, yemekleri ve içkileriyle gelen ankaralılarla doluyor. Bunlardan yalnız ikişer lira dühuliye ücreti almıyor. Çok güzel tanzim edilmiş olan bahçe, ağaçları, kameriyeleri, havuzlan ve güzel bir çocuk bahçesiyle hakikaten bu yaz günlerinde istifade edilir bir yer olmuş. Hem. ailelerin açık bir yerde rahatça oturup yemek yemesi mümkün oluyor. Ayrıca, gözlerden de biraz uzakça. Hele, başbaşa kalmak isteyen çiftler için doğrusu uygun bir yer.

Ankara Hastahanesi asabiye mütehassısı Dr. Nazmi Barlas, eşi ve çocuklarıyla birlikte gittiği Amasradan. tatilini yanda bırakarak alelacele Ankaraya dönmüş. Akşamlan eşi ile Milka pastahanesinde oturuyor. Milkada sık sık görülenlerden biri de Orta Doğu Amme Enstitüsü Genel Müdür Yardımcısı İhsan Kuntbay, Dragoata geçirdiği tatilde epeyce yanmış ve biraz zayıflamış olan Kuntbay, uzun zamandır bir bursla Amerikada bulunan eşi Günseli Kuntbay Eylül başında Ankaraya dönecek diye ayrıca sevinçli ve helecanlı.

PanAm ile Dünya Fuarını ziyaret seyahatinizin sadece ilk merhalesidir

Bu sene A. B. D.' ni ziyaret edecekler muhakkak Now York Dünya Fuarını da görmelidirler.

Diğer bütün havayollarına kıyasla daha çok transatlantik jet seferi yapan PanAm, Fuarın resmi müracaat merkezlerinden biridir. Ve PanAm paranızın karşılığından çok daha fazlasını istifadenize amade kılar.

PanAm'ın temin ettiği hususi tenzilâtlı tarifeler: PanAm'ın yeni bilet ücretleri simdi A. B.D. seyahatinizde % 21 kadar tasarruf etmenizi sağlar. PanAm ayrıca Amerika *dahilinde* de sizler için tenzilât temin etmektedir. Otel, şehir içi gezileri ve Dünya Fuarı giriş biletiniz dahil, yalnız $ 17 ödiyerek New York'da 3 gün 2 gece geçirebilir, bütün Amerikada sadece $ 6 karşılığında (yemek için günde $ 6 ödemek lâzımdır) 50 lüks Sheraton otelinden herhangi birinde kalabilirsiniz. Pan American, temin ettiği sayısız tenzilât sayesinde seyahat için ayırdığınız paradan azami istifade etmenizi sağlar.

PanAm ile daha çok yer görünüz: Yalnız PanAm 15 A. B. D. şehrine, *direkt* olarak, aktarmasız sefer yapar. Amerikaya NewYork dan girip Fuarı gördükten sonra PanAm'ın uğradığı herhangi başka bir şehirden direkt olarak dönebilir, *hiçbir ilave ücret ödemeden* 20 şehir görebilirsiniz.

PanAm ile seyahatinizde misafirperver, iki dil konuşan kabin memurlarının yakın alâkalarından... *Paris'in, meşhur Maxim's* Lokantasının nefis yemeklerinden... ve dünyanın en tecrübeli havayolu ile seyahat etmenin verdiği *huzurdan* istifade edersiniz.

Rezervasyon ve Fuar hakkında malûmat için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:
İstanbul: Hilton Methali, Tel.: 47 45 30
Ankara ; Atatürk Blv. 53, Tel.: 12 11 20
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel.: 32100
Adana : Ağba Oteli Tel.: 32 38

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu PanAm ile Daha İyi Seyahat Edersiniz

Atlantikte Birinci... Pasifikte Birinci...Latin Amerikada Birinci... Dünya Turunda Birinci...

PAN AM

D I Ş   G E Z İ L E R

Avrupa

Şehirler ve insanlar

Jale Candan, gezi notlarına bu hafta da devam etmektedir. Okuyucularımızdan aldığımız mektuplarda, Candanın yazılarının ilgi ile izlendiği belirtilmektedir. Candan bu yazı-ında da Avrupayı ve avrupalıyı anlatmaktadır. Candanın yazısında Avrupanın iki cephesini bulmak mümkündür: Bir tarafta işiyle gücüyle meşgul avrupalı; diğer tarafta, komünizmini boyunlarım eğik hale getirdiği Demirperdenin insanları... Ama, yazarın da belirttiği gibi, hepsinin gözlerimde insan olmamın pırıltıları mevcut.

Jale Candanın yazısını zevkle okuyacaksınız.

Paris sokaklarında bir karnaval
Cihanın baharını nim neşe sayanlar

Özelligi olan yer, küçücük bir köy de olsa, turistin hoşuna gidiyor. Tabii bu özelliğin, insanı rahatsız edici olmaması, yani medeni yaşayışa, medeni alışkanlıklara, medeni kanunlara uyması da şart.

İnsanlar, menfaatleri çarpışmadıkça veya menfaat zümreleri tarafından kışkırtılmadıkça, galiba birbirlerine yaklaşmak ve rahatça aynı şeylere bakmak, ayni şeylerden zevk almak istiyorlar. Bir memleketin, kendine has mimari tarzı içinde yapılmış binalarını, kendine has sokaklarını, güzel sanatlarını, kıyafetlerini seyretmek, o memleketin insanlarının içine katılıp yedikleri yemekten yemek, onlarla beraber içtikleri içkiyi tatmak, kısacası, beraber yaşamak, bence insanlara yalnızca bir değişiklik getirmekle kalmıyor, kısa bir süre için de olsa, onlara birbirlerini sevme *re* birbirlerine yaklaşma fırsatını veriyor. Belki de o anda insanlar gerçekten birbirlerini anlıyorlardır.

Avrupada birçok memletin hudutlarındakl kontrolün hemen hemen hiç hissedilmiyecek kadar kalkmış olduğundan bir başka yazımda bahsetmiştim. Bununla ilgili olarak, beraber seyahat ettiğimiz arkadaşlarımızın başından geçen vakayı anlatmadan geçemiyeceğim:

Fransadan İsviçreye geçiyorduk, Önümüzdeki arabanın mutaddan fazla gümrükte kaldığım görünce meraklandık. Meğerse, arkadaşımız pasaportunu bulamamış! Çantaya bakmış, yok. Cebine bakmış gene yok. Nihayet, eşine verdiğini hatırlıyarak, onun bulunduğu arka tarafa biraz öfke ile dönmüş, bir de bakmış ki, eşi mışıl mışıl uyuyor! Tabiî onu uyandırmak istemiş. İşte bu sırada, olayı gülerek, dışardan izleyen memur işe müdahale etmiş:

"— Siz bir centilmen erkeksiniz, Mösyö" demiş ve ardından ilâve etmiş:

"— Böyle bir erkek, uyuyan bir kadını uyandırmaz."

Arkadaşımız böylece pasaportunu göstermeden ve eşini uyandırmadan hududu geçmişti.

Hudutlardaki bu gümrük gevşekliğinin de turizme dayanan bir genel politika okluğunu düşünmek mümkündür. Ama küçük hudut köy, kasaba ve şehirlerinde bu yakınlık, bu kaynaşma tabii olarak zaten mevcut. Otomobille seyahat etmenin en çekici tarafı da bence bu.

Anekdotlar

İsviçreden İtalyaya St. Bernard tünelinden geçmiştik. Gümrük muamelesi, 6 kilometre uzunluğundaki bu tünelde yapıldı. Avrupanın en yüksek dağlan arasında, Aosta vadisindeki küçük bir italyan dağ köyüne vardığımız zaman etraf iyice kararmıştı. Etroubles, kendine has özellikleriyle gerçekten çekici bir dağ köyü idi. Geceyi geçirecek bir yer bulmak için etrafımıza bakınırken, çatısında ve tuğla kısımlarının arasında tahtadan, işlemeleri bulunan çok tipik bir küçük otelin önüne gelmiştik, Bundan sonra, bu çevredeki binalarda sık sık gördüğümüz gibi, bu otelin de, kilime benzer bir dokumadan yapılmış, yarım metre eninde bir kemer-garnitürü vardı. Garnitür, giriş kapısının üst hizasından itibaren eve çepeçevre sanılmış vaziyette duruyor, uzaktan boya hissi veriyordu. Adetâ, bir nevi dış duvar halısı idi. Bu küçük otelde turistler rahat yatak, sıcak su, ucuzca, bir fiyat, kısacası bütün istediklerini bulabiliyorlardı. Lokanta özellikle ü-

ginçti ve köyün özelliğini yapan bütün yiyecek ve içecekleri temiz bir sunuşla turiste tanıtıyordu. Gerçi yemek, yatağa nispetle, oldukça pahalı idi ama, cebinde parası olan turistler, "spesiyalite" denilince dayanamıyorlardı.

Köy dediğin

Köyü, asıl ertesi sabah gördük. Büyücek bakkal dükkânında bol bol Cinzano vardı. Yaşlı köy kadınları satıcılık ediyorlar, daha gençleri ise meydandaki yüksek teknelerde, birbirleriyle konuşarak, çamaşır yıkıyorlardı. Gene bu meydanın bir köşesinde, son model birkaç araba duruyordu. Sokaklar o kadar dardı ki insan bir evden bir eve rahatça kolunu uzatıp el tutuşabilirdi.

Çamaşır yıkayan kadınların ve daracık sokakların resimlerini çekmek istedim. Ayni zamanda arkadaşlar önde poz veriyorlardı. Belki kızarlar diye korkuyorduk. Çünkü bizim memleketimizde turist bu tip resimler çekince, biz, belli etmesek bile, sinirlenirdik. Ama kadınlar en hafif bir tepki göstermediler. Dekorun bir parçası olduklarını biliyorlardı.

Avusturyada, Tyrol'lerin merkezi olan İnnsbruck da. hududa yakın bir büyük şehir olarak gerçekten ilginçti. Almanyaya geçtikten sonra uzun bir süre aynı kıyafette kadınlara sokakta tesadüf ettik Yoldaki birahanelerde kadın-erkek beraber oturmuş, içkilerini içiyorlardı. Avrupada en çok hoşuma giden şey de bu oldu. Akşamları, ağır işinden evine dönen işçi, her ne olursa olsun, eşini yanına alıp. bir birahanede günün yorgunluğunu çıkarıyor. Bu kadına da evden uzaklaşma ve dinlenme fırsatı veriyor ve kadın-erkek bu beraberlik, sosyal havayı etkiliyor. Köln'de geceleri ara sokaklardaki birahanelere yalnız başlarına giden, çok mazbut görünüşlü kadınlara da tesadüf ettik.

Bir başka köy

Hududa yakın İnnsbruck'un bir küçük köyünden, Miedersten bahsetmek istiyorum. 3000 metre yükseklikteki bu köye önce, dünyanın en yüksek ve en modern köprülerinden birisinden ve dörtlü muazzam bir yoldan geçerek, nihayet kışın yalnızca atların işlediği bir patikadan gidiyorsunuz. Burada da sokaklar daracık ve besili hayvanlarla dolu. Fakat her yer, h?r an. yıkanmış, gibi temiz. Turistler, köyün küçük lokantasına yemek yemeğe geliyorlar. Lokantada sıralarda oturuluyor. Köy kızları kolalı mini mini dantel önlüklerle servis yapıyorlar. Köyün müzisyen erkekleri, bazen misafirlere keman çalıyorlar.

Bu köyde, köylülerden başka, birkaç zengin aile de oturmaktadır. Burada çam tahtasından nefis evler yaptırmışlar, senenin hiç olmazsa birkaç ayım burada geçirirlermiş. Biz bir tanesiyle tanıştık. Meşhur bir amerikan petrol firmasının Avrupa mümessili imiş. Mütemadiyen seyahat eder ve işi biter bitmez buraya dinlenmeğe gelirmiş.

"— Kışın karım da, ben de buraya atla çıkarız., Karım bir kalp rahatsızlığı geçirdi. Gene de burayı terketmedik. Tekaütlüğümüzde tamamiyla burda oturacağız" dedi.

Bu köyden ayrılırken, bastonlarına dayanarak yamaçtaki evlerine çıkan bir çok ihtiyara rastladık. Kadınların çoğunun başında bir de şapka vardı. Zaten Avrupada en çok göze çarpan birşey de şapkalı yaşlı kadınlardır.

Güzellik ve ruh

Rahatsız etmiyen özelliklerin insanları nasıl büyülediğini, çektiğini, Avrupaya nasıl güzellik ve ruh verdiğini anlatmak istiyorum. Ama insanlar etkileyen bir başka faktörden, rejimden de bahsetmeden edemiyeceğim. Dikta rejimlerinin bulunduğu memleketlerde, bu memleketin insanları ne duyarlar bilmem ama diğerleri, sebep olmasa da huzursuzluk duyuyorlar. Bulgaristandaki sokak duvarlarına yapıştırılmış büyük propaganda afişleri, komünist şeflerin resimleri, bu arada her yerde Krutçefin resimleri turisti âdeta kovalıyor, itiyor. Halbuki meselâ Bulgaristanda, meselâ Yugoslavyada insanlar öylesine yakın ve sıcak, içten davranıyorlar ki...

Yugoslavyadan Avusturyaya çıkarken yolumuzu kaybettik. Avusturyaya gideceğimize, hududa çok yakın bir yugoslav sayfiye şehrine, Bled'e gitmişiz. Saat bir hayli geç olmuştu, geri dönmek mümkün değildi. Biraz da is temiye istemiye bize verilen bir adresle, bir otele gittik. Krim Otelin kapısında amerikan, fransız, ingiliz turizm acentalarının damgasını görünce şaşmıştık ama, sebebini odamıza girince anladık. Pencereden gördüğümüz manzara ,unutulmaz bir manzara idi : Alplerde 2500 metre yükseklikteki bu dağ şehrine hakim olan muazzam bir kaya parçasına, âdeta oyularak yapılmış bir eski zaman şatosu projektörlerle aydınlatılmış, pırıl pırıl yanıyor ve insanı derebeyler devrine götürüyordu.

Avrupada gençlik eğleniyor
Yarını düşünmeden

Ertesi sabah yeni bir keşifte bulunduk : dağların eteğinde nefis bir göl, gölün içinde bir adacık ve bütün etrafında çamlar, modern oteller, hatta şık mağazalar vardı. Burası iki hudut arasında, âdeta bir serbest şehir, bir turist şehri idi. Çok erken kalkmıştık. Gölün kenarında bir sıraya oturmuş, şehrin uyanışım seyrediyorduk. İnsanlar sert adımlarla, neşesiz, ciddi, işlerine gidiyorlardı. Erkek ayakkabısı ile kadın, hiç süssüz kadın, kim ne derse desin, hoşa gitmiyordu. Turistik şehrin dekorunda, turistle beraber yaşıyan insanlar eksikti. O insanlar ki her yerde, herşeyin başında geliyor, dağa, taşa, eve, sokağa can veriyordu.

Konservatuarlarımız

Lûtfi AY

Müzik ve Sahne Sanattan Danışma Kurulunun vardığı ilk ve önemli sonuçlardan biri, şüphesiz, herşeyden önce konservatuvarlarımızın yeni bir düzene kavuşturulması zorunlusunu ortaya koymuş olmasıdır.

Müzik ve Sahne sanatlarımıza yeni gelişme imkânları kazandırmak isteyenlerin başka türlü düşünmeleri zaten beklenemez. Artan ihtiyaçlar, genişleyen hizmetler, daha da genişlemesi beklenen çalışmalar için icra kurumlarının sıkıntısını en çok çektikleri unsur, sanatçıdır. Sanatçıyı yetiştiren ana kaynak da Konservatuvar... müzik alanında Ankaradakî Devlet Konservatuvarından başka, İstanbul ve İzmir konservatuvarları da ,imkânları nispetinde, icra cı yetiştiriyorlar. Ama Tiyatro alanında Ankara Konservatuvarı profesyonel aktör yetiştiren tek kurum olarak kalmaktadır. İstanbul Konservatuvarının 9 öğretmeni ve 27 öğrencisi olan Tiyatro bölümüyse tam teşkilâtlı bir tiyatro niteliğine henüz kavuşamamış, bu bölümü bitirenlere -Ankara Konservatuvarının Tiyatro bölümünü bitirenlere tanınan haklar gibi - mesleki haklar da sağlıyamamıştır. İzmir Konservatuvarının Tiyatro bölümüyse, birkaç yıl önce, öğretmen yokluğundan kapatılmıştır

Bu durumda, sayısı yıldan yıla artan tiyatrolarımızın aktör kadroları nereden, nasıl beslenecektir? Çoğu tiyatrolarımızın yaptıkları gibi, ciddi bir meslek öğrenimi görmeden, turada burada kendi kendilerini yetiştirmiş genç kaabiliyetlerle yetinmek zorunda kalınması, ne özlediğimiz nitelikte yeni sanatçı kuşaklarının, ne de doyurucu icra imkânlarının yaratılmasına elverişli bir ortamdır. Ayni şeyleri, daha ağır bir gelişme içinde olmakla beraber, Müzik sanatlarımız - operalarımız ve orkestralarımız - için de düşünebiliriz, Ankara ve İstanbul operalarının faal solist kadroları misafir yabancı sanatçılara ihtiyaç duyurmıyacak kadar zengin değildir. İstanbul Operasının henüz kendi orkestrası yoktur. Ankara Operasının orkestrasında ise bazı enstrümanlar henüz yabancı müzisyenlerden devralmamamıştır. Görülüyor ki tiyatroda olduğu kadar, müzikte de çok sayıda sanatçıya ve bunları yetiştirecek öğretim kurumlarına ihtiyaç vardır.

İşte bu gerçeği gördüğü içindir ki Danışma Kurulu önce Ankara Devlet Konservatuvarının, başka konservatuvarlara öğretmen de yetiştirecek şekilde, yeniden teşkilâtlandırılmasını, hemen sonra da İstanbul ve İzmir konservatuvarlarının, bütün bölümleri içine alan, tam teşkilâtta birer Devlet Konservatuvarı halinde yeniden kurulmalarını gerekli bulmuştur.

Şimdi, bu güzel tasan nasıl gerçekleştirilecektir? İşi, kurulmasına karar verilen - ve bence kısa zamanda kurulması kolay olmıyan - Kültür ve Sanat Bakanlığına bırakmak, gereksiz yere vakit kaybetmek olur. Ankara Devlet Konservatuvarının yeni bir düzene kavuşabilmesi için bir tasan çoktanberi hazırlanmıştır. Bu tasarının - gerekli rötuşlarla, son şekli verilerek - Büyük Millet Meclisinden kısa zamanda çıkması sağlanırsa; ayni kanunla başka kon. servatuvarlar kurmak imkânları da elde edilmiş olacaktır. Yalnız, bu konuda hazırlanmış bir başka tasarının öngördüğü gibi, bütün, bölümlerin - orta ve yüksek devreleriyle - bir Akademi bünyesî içince bırakılması doğru olmayacaktır Akademi, şartsa, ayrı bir yüksek kurum olarak düşünülmelidir. Tiyatro, Opera, Bale ve Müzik bölümleriyse, bağımsız yüksek sanat okulları olarak ayrı yönetimde -hattâ ayrı binalarda - çalışmalıdırlar.

En önemli konulardan biri de öğretmen ihtiyacının nasıl karşılanacağıdır. Ne yazık ki bu konu uzun yıllardanberi ihmal edilmiştir. Edilmeseydi, şimdiki sanatçı sayısı kadar olsun, meslek tecrübesine ve pedagojik formasyona sahip öğretmen de yetiştirilmiş olurdu. Bunun için konservatuvarların her bölümünde, yüksek devreden mezun olacaklara özel şubeler açılması, şimdilik akla gelen, en pratik yoldur. Bu şubelerden çıkanlar, bir Akademi de kurulduğu takdirde, orada kısa süreli bir olgunlaşma öğretim ve eğitiminden geçirilebilir, sonra da kendi branşlarında öğretmen yardımcısı olarak staj görebilirler. Daha uzun vadeli, ama daha esaslı bir tutum da, konservatuvarlardan öğretmen olmak üzere yetiştirlecekleri yabancı memleketlerdeki öğretim kurumlarına. Tiyatro ve Müzik kürsüsü, ya da Enstitüleri bulunan üniversitelere göndermektir. Genç konservatuvar öğretmenleri için çok gerekli alan yabancı dil bilgisi de böylelikle, en iyi şekilde, sağlanmış olur. Şüphe yok ki yardımcı dersler için üniversitelerimizdeki ilgili fakülte ve enstitüler ihtiyaca yetecektir.

İstanbul ile İzmirde kurulacak yeni Devlet Konservatuvarlarına gelince, bunlar da, isteklisi çıktığı takdirde, öğretmen yetiştirme imkân ve yetkisine sahibolmalıdırlar. Bu konuyu yalnız Ankaradaki Konservatuvara bırakmak ayni öğretimi veren kurumlar arasında farklı durum yaratmak bakımından olduğu kadar, öğretmen ihtiyacını bir an önce karşılamak bakımından da, doğru olmaz. Çünkü yakın bir gelecekte Güney, Kuzey ve Doğu Anadolu illerimizde de daha başka konservatuvarlar açmak yoluna gidilmiyeceğini kimse iddia edemez. Hele güzel sanatların bütün dallarını yurdun en uzak köşelerine kadar uzatmak fikri gerçekleşme imkânlarına kavuştuğu zaman,,.

Geriye, hemen yeniden kurulması düşünülen bu üç konservatuvara lâzım olan öğretmenleri bulmak kalıyor Bu konuda da en kestirme yol, vaktiyle yapıldığı gibi, her fedakârlığı söze alarak, bir süre için yabancı memleketlerden en yetkili, öğretim üyelerini getirtmek olmalıdır Bu yabancı öğretim üyeleri her bölümde çalışmalarımıza yeni görüşler, sanat yaratışlarımıza da yenî bir hava getirebilirler, Vaktiyle Antoine'ın çok kısa süreli gelişi bugünkü İstanbul Şehir Tiyatrosunun doğmasına sebebolmuştu Faul Hindemît ile Carl Ebert'in gelişleri bugünkü Devlet Tiyatrosu ile Operasının kazanılmasına, Dame Ninette de Valcis ile arkadaşlarının gelişleri de bir türk balesinin yaratılmasına sebebolduğu gibi.

Milli Eğitim Bakanlığından. Danışma Kurulunda varılan sonuçların ışığında ilk uygulama olarak konservatuvarlar meselesini en kısa zamanda, en iyi çözüm yoluna iletmesini bekliyoruz.

BAY NUTKUYU UYARMA — Ankarada çıkan bir günlük gazetede benim için yazdıklarınız sizi *tanıyanları şaşırtmadığı kadar beni tanıyanları da aldatamamış olmalıdır. Hangi kompleksler içinde yazıldığı pek belli olan yazımıza - daha doğrusu jurnalınıza - bu sayfalarda cevap vermeyi gerekli bulmuyorum. Yalnız şunu hatırlatmak isterim: Türkiyede bir Basın Kanunu ve basın yoluyla istenen suçların cezasını veren mahkemeler vardır.* L.A.

Bir sinema ve afişi
Kabak kimin başına patlayacak?

Filmcilik

Bir acayip kurul

Bütün pencereler açıktı ama, salonda sıcak olanca ağırlığıyla kol geziyordu. İçlerinde gençlerin çoğunlukta bulunduğu bir avuç insan, sıcaklıktan da ötede sinirleri bozan bir konuşmaya başlayıp sürdürmekte olan orta boylu, esmer, ince bıyıklı ve kahverengi gözlüklerinin arkasında gözleri fıldır fıldır dönen bir adamı dinliyordu.

"— Bu, herşeyden önce yerli filmciliğin ve yerli filmcilerin meselesidir. Binaenaleyh, sinema yazarlarıyla, ithalâtçılar ve sinema salonları sahipleri ile bizim, "bir masaya oturmamız imkânsızdır. Böyle bir kurulda bu çeşit kimselerin yeri yoktur ve olmamalıdır da."

Olay, evvelki haftanın başlarında, İstanbuldaki ünlü Belediye Sarayının küçük bir toplantı salonunda, Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüşün isteği üzerine bir araya gelmiş Sinema Danışma Kurulunun toplantısında cereyan etti. Konuşan adamın adı ise, Turgut Demirağdı. Gereğinden fazla bir üne kavuşmuş "Susuz Yaz" bir noktada daha önem kapanmıştı: Devlet, devlet olarak, ilk defa türk sinemasının varlığını kabule yanaşmış ve dertlerine eğilme iyiniyetini göstermişti. Bu iyiniyet gösterisinin ürünü olan Sinema Danışma Kuruluna sinema yazarları, oyuncular, yapımcılar, teknikerler, sinema salonları sahipleri, sendikacılar, getirtici şirketler ve stüdyo sahipleri çağrılmışlar ve bir araya gelmelerini sağlama yoluna gidilmişti. Böylece ortak dertler ortaya konulacak ve çareler de yine elbirliğiyle aranacak, arada devlet, çare bulucu olacaktı.

Olacaktı ama, balık baştan koşunca, işler duruverdi ve Sinema Danışma Kurulu, bilinen kişilerin bilinen sözleri tekrarladıkları bir çeşit sohbet toplantısı halini aldı.

Sinema Danışma Kurulu, gerçekten danışılarak değil de, katiyen danışılmaması gereken kişilerin büyük çoğunluğunu bir araya toplayan acayip bir kurul oldu. Bakan Göğüşün, kimlerin bu işte yetkili, kimlerin yetkisiz olduğu üzerine bir fikri yoktu. Ancak o, kendisinden önceki Bakanların tam tersi bir tutumla sinemayı ciddiye alıyor, bunun Üzerine eğilip bir şeyler yapmaya çalışarak "Susuz Yaz" Olayındaki günahının hesabını vermeğe çalışıyordu. Fakat bu işte iyiniyetin de yeterli olmadığı. Sinema Danışma Kuruluna çağrılanların, toplantı günü gelince salonda birerli ikişerli boy göstermeleriyle kendini belli etti.

Bakan, bu konuda sinema yazarı Semih Tuğrulu yardımcı seçmişti. Tuğrulun Göğüşe verdiği liste, aklı başında ve söyleyeceklerinden yararlanılacak kişilerin listesiydi. Göğüş, Ankara dönüşü, listeyi; Bakanlığın bu konuyla tek ilgili ilgisizi Selçuk Bakkalbaşına verdi ve Danışma Kurulunu toplamakla ilgili ilgisizi görevlendirdi.

Bakkalbaşı adında biri

Selçuk Bakkalbaşı, dış görünüşünde sinemanın yabancısı değildir. Ama içe gelince, vaziyet değişivermektedir. Bakkalbaşı, uzun süreler yurt dışında kalmış, batı kültürü edinmiş ve yurda döndüğünde de yapımcılarımızın hiç birinde rastlanmayan bir iyiniyetle filmciliğe girişmiştir. "Denize İnen Sokak" -mizahçıların diliyle "Denize İnen Sermaye"- böyle bir iyiniyetin ürünü Bakkalbaşı da yine ayni niyetin kurbanıdır. Yapımcı olarak bu ilk denemesi. Türkiye meselelerinden uzak, iler tutar yanı olmayan sinemanın, çok üstünde ve çağdaş edebiyatın bile zorlukla kabulleneceği bir hikâyeyi istemekte, fakat bu hamlığının yanı sıra piyasa yapımcılarına hiç bir taviz vermemektedir. Sinema yazarlarının "Denize İnen Sokak"ı ve yapımcısını tutun alkışlamasının tek nedeni bu. tavize yanaşmayan yanıdır,

Bakkalbaşı ilk filminde taviz ver-

medi ama, tavizden öteye geçerek filmciliğe son verdi ye "Susuz Yaz" olayı çıkana kadar da adından ne söz edildi, ne de söz edildiğini duyan oldu.

Ancak, yapımcı Bakkalbaşı birdenbire Turizm ve Tanıtma Bakanlığının "Foto-Film Uzmanı" kesildi ve en az kendisi kadar iyiniyet gösterisi olan "Susuz Yaz"ın Berlin film festivaline bu sıfatla da katılmasını önlemeye kalkıştı., İşin garip yanı, ayni Bakkalbaşı, kendi başarısız denemesi "Denize İnen Sokak"ı Venedik film festivaline sokmaya çalıştığında da aşağı yukarı "Susuz Yaz"in sonucuna benzer bir sonuçla karşılaştı ve sinema yazarlarını kendine destek aldı.

Yine ayni Bakkalbaşı, bir ayın içinde ikinci defa olarak günün kahramanı olmanın kolayını buluverdi: Bu, ilgisiz ilgililiğinden doğma, karmakarışık Sinema Danışma Kuruludur. Bakkal - başı, sinema pazarında kimin kim olduğunu kesinlikle bilip tanımadığın dan. kendisine verilen görevi, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının İstanbul temsilcisi Metodun Tezele yükledi En az Bakkalbaşı kadar bu işlerin yabancısı olan Tezel de, yolda rastladığı kızağa çekilmiş rejisör Baha Gelenbeyiye bu düzenlemeyi rica etti ve is, bir yerden sonra öylesine arap saçına döndü ki, toplantı günü gelenler, birbirlerinin yüzlerine bakıp şaşkınlığa uğradılar.

Yapımcı ye rejisör Turgut Demirağ, Kurulu küçümsemekte birçok yönlerden haksız değildir. Gerçi Demirağ, "ben falanlarla filanlarla bir masaya oturup konuşmam" demiştir ama, günü gelince, o değilse onun yerine başkaları konuşacaklar ve sinemamızın meselelerini karşılıklı tartışacaklardır.

Problem, yine Demirağın söylediği gibi bir "yerli sinema"nın değil, gerçekte "sinema"nın problemidir. Bunun içinde de, elbette ki sinema yazarları, yapımcılar, sinema salonları sahipleri, getirdiler, stüdyo sahipleri ve sinema emekçileri bulunacaktır. Her daim dileği vardır ve her dal da kendini engelleyenin ortadan kalkmasını istemektedir, Bu konuda tek söz sahibi Demirağ veya Demirağ gibilerinin olduğu bir ülke sineması, acaba dünya yüzünde görülmüş müdür?

Suyu çıkan toplantı

Demirağın toplantıya limon sıkmasından sonra, bu defa çağrılanlarla çağrılmayanlar arasında tefrikaya dönen tartışmalar başladı: "Çağrılanlar yetkilidir". "Hayır, yetkisizdir".. Tartışmalar uzadıkça uzadı ve sonunda tatlıya bağlandı. Mademki buraya kadar çağrılanlar üzerinde kesin bir anlaşmaya yarılamıyordu, ozaman, yapılacak bir tek şey vardı: toplantıyı yenilemek ve gerçek faydayı sağlar kişilerden yeni bir kurul kurmak!.,

Buna karar verildi ve buraya kadar yorgunluk . çekilmiş ve gelinmişken, kendi aralarında da gelecek toplantıya hazırlık, olmak üzere, bir çeşit sohbet toplantısı yapılmasına karar' verildi.

'Çok konuşmasıyla ün salmış Baha Gelenbeviyi yakından tanıyanlar, susturmak amacıyla hemen onun adına başkanlığa adaylığını koydular ve oybirliğiyle Gelenbeviyi başkan seçtiler. Konuşmalar bir sohbet havasını sürdürürken, beklenmedik bir anda çatışmaya kadar gidildi. Yapımcı-rejisör Hulki Saner söz aldı ve sinema yazarlarının türk sinemasına destek olmadıklarından ve vur abalıya gittiklerinden demvurdu. Saner, bu yakınmasında yapımcıların dillerinin altındaki baklayı da ağzından çıkarmış oluyordu. Gerçi, yeni hazırlanan Sinema Kanunu ve Sinema Danışma Kurulu dolayısıyla sinema yazarları ile yapımcılar arasında gözde bir barış anlaşmasına varılmıştı ama, Saner buna da karşı çıkmakta gecikmedi.

Sanerin attığı kurşunlar hedefini buldu ve sinema yazarı Tuncan Okan söz alarak, açtı ağzını yumdu gözünü, Sanerin kişilikle uğraşmasına o da Sanerin kişilişiyle uğraşarak karşılık verdi: "Sinema yazarları şöyle, şöyle yapıyorlardı ama, Saner de böyle, böyle yapmıyor muydu?"

Sanerin Okana karşılık vermesi mümkün olmadı ve Başkan, barışçı bir yoldan gidilmesini daha uygun buldu.

Okan-Saner çatışmasının hemen ar taamdan Cumhuriyet gazetesi yazarı Selmi Andak dışardan söz istedi, Kurulu pek beğenmişti, çağrılanlar da -senaryoculuğu bırakalı yıllar olmuş Haldun Taner, bütün sinema ilgisi sürekli bir seyirci olmaktan öteye geçmemiş çevirici Selâhattin Hilav, v.s. - pek değerli kişilerdi. Yalnız, bu kişler arasında eksikler yok muydu?

Soruyu, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının ziyadesiyle ünlü Bakkalbaşı sı karşıladı. Selmi Andak. gerçi Cumhuriyet gazetesinde sinema üzerine arasıra yazılar yazmıyor değildi, fakat çokluk, herkes, Andaki sinema yazarı yerine tiyatro yazarı olarak tanıyordu. Bakkalbaşı bunu dedi-demedi, senlik başladı. Andak ile Bakkalbaşı "Denize inen Sokak" yüzünden Venedikten başlayarak kanlı bıçaklıydılar. Andak, yazar olarak filmi beğenmemiş ve gazetesine de beğenmediğini yazrmıştı Bakkalbaşı, bunun hesabım sormak için neler neler yapmamıştı ki! Andakın her yazısını dedektif gibi izlemiş, elinde pertavsız, bir yanlış bulacağım diye canı çıkmış ve bulduğu her yanlışı da pireyi deve yaparak özel mektuplar halinde gazetenin yazı işleri müdürüne ve sahibine bildirerek Andakın Cumhuriyetten ayağını kaydırmak istemişti.

Her ikisi de tartışmayı o kadar uzatıp o kadar kişisel hale getirdiler ki, Kurul işi gücü bıraktı ve Andakla Bakkalbaşını dinleyip seyretmeye başladı, Andakın bütün saldırılarını büyük bir saflıkla dinleyen Bakkalbaşı. bütün bu yaptıklarının nedenini şöyle açıkladı:

"— Ben bunları sizi Cumhuriyetten kovdurmak için değil, polemik olsun diye yapmıştım.."

Bütün Kurul yerlere serildi kaldı.

Teşkilât

Görünmeyen köy

Dedikodusu aylardan beri sürüp giden TRT hakkındaki söylentilerin daha günlerce devam edeceği anlaşılmaktadır, TRT nasıl bir teşekküldür? Daha doğrusu, TRT nasıl bir teşekkül olmalıdır? Bu teşkilât henüz kurulmadığı için "TRT nedir?" diye sormak hata olur. Fakat TRT'ye çeşitli kusurları miras bırakabilecek olan eski Radyo teşkilâtını hatırlamak yerindedir: Eski Radyo teşkilâtının radyoculuk anlayışına sığmayan davranışları, kusurları, aksaklıkları ve 1dan yolsuzlukları AKİS tarafından sık sık belirtildiği için, bütün bu dertlerin üstünde yeniden durmaya lüzum yoktur. Ancak, bir noktayı açıklamakta fayda vardır: Yalnız AKİS'in değil, diğer basın organlarının da devamlı ikaz larına rağmen yapılan hatalar ve kusurlar düzeltilememiştir. Bunun iki sebebi vardır: ilgisizlik ve imkânsızlık! Eski Radyo teşkilâtının ruhunu ke miren hastalıktan biri, sorumluların bazı meseleler üzerinde durmamayı prensip kabul etmeleridir. Gerek basının uyarması, gerekse içerden yapılan uyarmalar, idareciler tarafından ya "şimdi mesele çıkmasın", ya da "şimdi kim uğraşacak?" zihniyetiyle kulak ardına atılmıştır. Eski teşkilat sırasında elbette çeşitli imkânsızlıklar da bir başka yönden gelişmeyi önlemiştir. Şimdi eski teşkilâtın yeni TRT ye bir takım kusurları ve gerici zihniyeti miras bırakmıyacağını kimse iddia edemez. Ne var ki "uyutma" zihniyetinin kısmen azaltılması ve eskiden gelişmeyi köstekleyen imkânsızlıklardan hiç olmazsa bazılarının kaldırılması halinde yeni TRTnin kalkınması mümkündür. Bu kalkınma hiç bir zaman beklendiği kadar çok olamayacaktır. Çünkü yeni teşkilât içinde eski anlayışın temsilcileri vardır,

27 Mayısla gelen.

Radyoların en az altı yıl önceki program durumundan yakınanların, aksaklık ve yetersizliğe rağmen, bugünkü gelişmeyi küçünmsememeleri gerekir. Yalnız bugün, İstanbul Radyosundan ilerde olduğu kabul edilen Başkent Radyosunda gerek program, gerekse yönetim bakımından yeterli bir gelişme olduğunu ileri sürmek gülünç olur Bugün her iki radyoda da meselâ birer açık oturum programı vardır, Bundan iki yıl önce bu tip radyo tartışmalarına itiraz eden eski zihniyetin temsilcileri bugün, açık oturumların faydasını anlayarak tartışmacılara kapılarım açmakta ve imkân nispetinde, memleketimizin demokrasi denemesine bir nebzecik yardım etmektedirler. Ayrıca, bugün radyoda bir memleket meselesi çekinilmeden söz konusu edilmekte ve dertler üzerinde korkusuzca durulabilmektedir. Bu, bir yeniliktir ve radyolarımıza yerleşmesini umduğumuz bir anlayışın öncüsüdür. Fakat bu tazeliği radyolara getiren, radyolarımızdaki radyoculuk anlayışı değildir. Sadece, 27 Mayıs 1960'da yapılan bir devrimdir.

Sözün kısası, bugün Türkiye Radyoları muhakkak ki yeni bir anlayışın içindedirler ve yeni bir anlayışa doğru gitmektedirler. Ancak bu yeni anlayış, radyoculuğumuzda görülen bir ilerlemenin değil, memleketimizde mey dana gelen bir rejini değişikliğinin tabi! sonucudur.

Radyoculuğumuz, haberlerin, eskisine kıyasla daha iyi bir şekilde verilmesine, programların daha açık fikirlerle hazırlanmasına rağmen hâlâ yerinde saymaktadır. Bunun sebebinin başında teşkilâtsızlık ve yukarda da belirtildiği gibi, anlayışsızlık gelmektedir. Bu anlayışsızlığın bir kısmımı yeni TRT'ye miras olarak kalacağı ortadadır. Fakat gerçekten iyi bir beş kilât kurmak, birçok derdi ortadan kaldırabilir. Meselâ bugün bir yetkili nin sorumluluğu altında bulunan ha berler ve programlar hem ortaya gü lünç durumlar çıkarmakta, hem de radyoculuk ilkelerinin çiğnenmesin sebep olmaktadır. Bu ve benzeri durum ların ortadan kalkması için TRT'nin gerçekten radyoculuk anlayışı ile ha zırlanmış bir teşkilâta sahip olması şarttır. Kişisel kayguların, adam kayırmanın ön plâna alınması ile kurulacak bir teşkilât veya yapılacak tâylnler hiçbir şeyi değiştirmeyecek hattâ durumun daha da karışmasına yol açacaklar. Eski zihniyetin yaşaması ve kişisel menfaatlerin ön plâna alınması, ortaya eskisine kıyasla daha kötü durumların çıkmasına dahi sebep olabilir. Şurası muhakkaktır ki, TRT eski teşkilâta göre daha kolay pars kazanma ve daha kolay para sarfetme imkânların çarçur edilmesine yol açakiden sürüp giden anlayışın TRT'ye tamamen hâkim olması, bu paranın ve imkânların çarçur edilmesine yol açacak ve TRT'nin tamamen bir çiftlik haline getirilmesine sebep olacaktır.

Şimdi ilgililere düşen, aklı başa devşirip hiç değilse imkânları gereği kadar değerlendirmektir. Saatin 12 ye 5 olduğunu hatırlamak şarttır.

M U S İ K İ

Toplantılar

Hedefine ulaşan kaplumbağa

Evvelki hafta Perşembe günü. İstanbulun en şahane manzaralı semlerinden Fındıklıdaki Güzel Sanatlar Akademisinde bir kurul hâlâ toplantıarını tamamlayamamış, tartışmalar ürüp gidiyordu. Hava okadar sıcak, akademinin yüksek tavanlı tarihî binasının oldukça geniş salonu okadar bunaltıcıydı ki, hemen herkes cekeini çıkarmış, kıravatını gevşetmişti. Hatta bir ara Başkanlık Divanı menuplarından birinin ayakkabısını çıkarttığı bile görüldü.

Olay, Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktemin Pazartesi sabahı uzunca bir konuşmayla açtığı Müzik ve Sahne Sakatları Danışma Kurulu toplantılarının son gününde geçti. Aslında, toplan tıların üç gün sürmesi, Çarşamba ak--amı verilecek bir kokteylle önceden, hazırlanmış bir gündeme göre konulanı tartışılarak karara bağlandıktan sonra Kurulun çalışmalarını tamamlaması bekleniyordu. Toplantı hakkında son çalışmalar bizzat,. Millî Eğitim Bakanlığının Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştı. Kurula aslî üye olarak katılacak kişilerin listesi de ayni daire tarafından düzenlenmişti. Ancak bu adlârın hangi ilkelere göre ve ne gibi bir kriter gözönünde tutularak; tesbit olunduğu, hangi üyelerin niçin seçildikleri, aynî özellikleri haiz bulunan, fakat Kurula üye tayin edilmemiş olan kişilerin ise neden ötürü dışarıda bırakıldıkları biç anlaşılamamıştı, Sonradan, toplantılar sırasında pek yerinde olarak yapılan tenkitlere Bakan tarafından verilen cevap mahiyetindeki açıklamadan -pek kapalı olarak - işin bir de malî cephesi olduğu, bunun ise akan suları durduracak kadar büyük birtakım güçlükler çıkardığı öğrenildi.

Turgut Özakman
Onda bir.

Sebebi ne olursa olsun. Kurula örnek olaraş, Muhittin Sadakın, Necdet Remzi Atakın veya Bülent Arelin sokulmayıp, buna karşılık müzikle uzakyakın hiçbir ilgisi bulunmadığı gibi, tiyatroyla da ilgisi beşinci kuşaktan daha uzak bulunan bazı kişilerin çağrılmasına aklı başında hiç kimsenin aklı ermedi. Bütün bu nedenler, Kurul toplantılarının heyecanlı bir hava içersinde geçeceğini, özellikle tertip heyelanın şiddetli tenkitlere hedef olacağını gösteriyordu. Ancak bunun böyle olacağını sananlar, İstanbuldaki bunaltıcı sıcakların etkisini hesaplamamışlardı ki bu yüzden, hele uzayan görüşmelerin yarattığı bıkkınlık havasının da zoruyla, sona doğru üyelerin devamı bile aksamaya başladı. Zaten müzik alanında çalışmalarına büyük ümitler bağlanmış üstadlardan çoğu toplantıya katılmamışlardı. Meselâ Adnan Saygım, Ulvi Cemâl Erkin, Necil Kâzım Akses. Ferit Alnar gelmemişlerdi.

Böyle bir hava içersinde başlayan Danışma Kurulu, çalışmalara gündem ve çalışma metodu hakkında hararetli tartışmalarla girdi. Gerçekten, ortada neyin görüşüleceğine ve nasıl görüşüleceğine dâir resmî herhangi bir esas yoktu. Herşey, daha çok Kurul üyelerinin tensibine bırakılmış olmakla beraber Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, resmî sıfat vermemeğe dikkat göstererek, bir takım "açıklayıcı sorular" hazırlamıştı.

Yetmiş kişilik komisyon

Toplantıların başında yapılan uzun metod tartışmalarının sonunda Kurul üyelerinin iki veya üç komisyon hâlinde çalışmaları tezi kabul edilmedi ve bütün Kurulun bir tek komisyon olarak görevini yürütmesi, eğer alabilirse, kararlarını da böylece alması kabul edildi. Bundaki güçlükler aşikârdı. Bir kere. böyle yetmiş üyeden kurulu komisyonlarda fikirleri bir çevrede toplamak çok kere imkânsız olur. İkinci nokta, Kurulun başlıca iki ayrı sanat dalı -Müzik ve Tiyatro- üzerinde görüşmeler yapmasının ve kararlar almasının zorunlu olmasıydı. Oysa ki tiyatro sanatının problemleriyle memleketin müzik meseleleri arasında mahiyet ve ihtisas yönlerinden bir hayli belirli farklar bulunduğu da bir gerçektir.

Muammer Sun
Bildirici

Ankaralı on kişilik bir grup -Metin And, Ayhan Erman, Turhan Erol, Faruk Güvenç, Fethi Kopuz, Gültekin Ozansoy, Turgut Özakman, Muammer Sun, Hikmet Şimşek, İlhan Usmanbaş -, Kurula bir bildiriyle geldi.

Bildiriyi hazırlayanların da hep branşlarında tanınmış ve yetkili yazar, besteci, icracı ve eleştirmecilerden ibaret bulunması, ileri sürülen fikirleri bir kat daha kuvvetlendiriyordu. Bunlarını okunması kararlaştırılıp Faruk Güvenç açıklamalar da yaparak okumaya başlayınca, İstanbuldan Vasfi Rızarun başında bulunduğu bir grup, Kurulun alacağı kararlara tesir edeceğini ileri sürerek itirazda bulundu. Ama herşeye ve handikap teşkil eden bu Suruma rağmen ankaralı bildiricilerin başarılı ve ısrarlı çalışması meyvesini vermekte gecikmedi. Üstelik, bu hararetli mücadelenin hiçbir şahsiyat kavgasına meydan verilmeksizin, mesele alevlenmeden çözüm yoluna varılarak sonuçlanması on kişilik bildirici grupun hesabına kaydedilmesi Bereketi en büyük puvan oldu. Sadece İstanbul Operası rejisörü Aydın Gün ile Ankara Operası şeflerinden Sabahattin Kalender arasında - Kalenderin önayak olduğu- lüzumsuz ve yersiz tartışma da fazla büyümeden önlendi.

Varılan sonuçlar

Memlekette müzik sanatının gelişmesi ve batılı anlamıyla ileri bir duruma gelmesinin ancak bunun topluma maledilmesi ve milletçe benimsenmesiyle kaabil olacağı, toplantılar

boyunca birçok konuşmacılar tarafından açıklandı. Bunun özellikle üzerinde duranlar, müşterisiz ticaret yapılamıyacağı kadar dinleyicisiz müzik sanatı da olamıyacağını, bu"amaçla ön plânda yurdun büyük merkezlerinde batılı anlamda gerçek müzik sanatını yayacak ve eğitecek kurumların kurulması için teşebbüse geçilmesini öngördüklerini belirttiler.

Devlet Operası binası
Dışı kalaylı içi vayvaylı

Diğer bir nokta, Geleneksel Türk Musikisi denen ve uzun yıllar boyunca karıştırıla karıştırıla asıl değerini tamamen kaybetmiş bir duruma düşen müziğin yeni kurulması öngörülen öğretim kurumlarında nasıl ele alınması gerektiğiydi. Bu husus da özellikle İstanbul Konservatuvarından M. Kemâl Özerdim tarafından öne atıldı ve bir "Türk Müziği Enstitüsü" kurulması teklif edildi. Her yıl belirli şehirlerde müzik ve tiyatro festivalleri tertiplenmesi, bir çalgı yapım ve tamir evinin kurulması, sanat müziğini yayan plâklardan gümrük resmi alınmaması, sanat eserlerinin ve bestelerin her icrasında besteciyle mukavele akdinin şart olması, sahneyle ilgili eserlerde yazarların prova ve hazırlıkları yakından izleyebilmelerinin sağlanması ve yurt dışında türk müzik sanatının yayılmasına mevcut ataşeliklerin ve turizm teşkilâtının yardımcı olmaları hep, ileri sürülen tedbirler arasındadır.

Teşkilâta gelince; bu konu, Kurul çalışmalarının son gününü tamamen işgal etti, önemli tartışmalara yol açtı ve en fazla kulis faaliyeti de bunun üzerinde yapıldı. Sonunda, aslında da hazırlıklı olarak gelen ve fikir birliği kadar mantık ve akla hitabeden gözüm yollarıyla ankaralı on üyenin "Bildiri" sindeki esaslardan bazıları aynen, bazıları da kısmen şekil veya ad değiştirmek suretiyle kabul edildi.. Bildiride müzik ve tiyatro işlerinin mevcut Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir teşkilât olarak değil, ayrı bir bakanlık veya hiç değilse Bakana doğrudan doğruya bağlı bir müsteşarlık tarafından yürütülmesi öngörülmüştü. Kurul bunun ayrı bir bakanlık olmasun onayladı ki MEHTA - Merkezi Hükümet Teşkilâta Araştırma- Projesinde de bu aynen teklif edilmektedir. Bu durumda yeni bir "Kültür Bakanlığı" nın kurulmasının uzak olmayacağı anlaşılmaktadır.

Merkez teşkilâtının böylece organize edilmesinden ve Müzik ile Tiyatronun ayrı ayrı iki Genel Müdürlükle tedvirinden sonra her sanat dalının sorumlu ve yetkili müşterek bir başın yönetimine verilmesi kararlaştırıldı. Ancak yine bu bağlı kurumların üzerinde, doğrudan doğruya Bakana karşı sorumlu ve çeşitli sanat dalları arasındaki koordinasyonu sağlayacak bir teşkîlâta lüzum görüldü. Bunun, yüksek İcra organının faaliyetlerini desteklemek bakımından önemi ise aşikârdır. İşte Kurulun bu konuda aldığı karar gereğince, adı belirtilmemekle beraber, muayyen sayıda üyeden meydana gelecek bir "Yüksek Danışma Kurulu"nun sürekli olarak görevli olması .Türkiyedeki müzik ve sahne sanatı konusunda ana yönetim ve eğitim politikasına ait her türlü esasları hazırlamak, icraatın sonuçlarını izlemek, çalışmaların verimliliğini ve buna göre alınacak tedbirleri tesbit ederek hükümetlere tavsiyelerde bulunmak işleriyle görevlendirilmesi kabul edildi.

Alınan sonuçların bu kadar derli toplu olabilmesinde; çok kalabalık bir komisyon çalışması yapılmasına rağmen elle tutulur ve uygulanabilir kararlar alınmasında son gün toplantılara başkanlık eden Millî 'Eğitim Müsteşarı Nuri Kodamanoğlunun zekâya dayanan, toplayıcı ve başarılı yönetiminin büyük rolünü kaydetmek gerektir. Diğer günlerde toplantıları yöneten Refik Ahmet Sevengil daha otorîter gibi gözükmekteydi, ama avni başarıya ulaşacağı bilinemezdi. Çünkü fazla detaylara girmekteydi. Herhalde, İstanbulda toplanan Müzik ve Sahne Sanattan Danışma Kurulu yurdun müzik alanındaki kalkınmasını da plânlı bîr devreye sokacak ve çalışmaların randımanını arttıracak faydalı sonuçları sağlayarak dağılmış bulunmaktadır. Artık gerisi, bundan faydalanmasını bilecek icra organlarına; düşmektedir.

(AKİS — 1162)

"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlüğü
Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No.,
İstanbul
Telefon : 22 43 84 – 22 43 85
Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER	
İstanbul	A.B.D.	İsveç
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
İzmir	Almanya	İtalya
Adana	Avusturya	Japonya
Bursa	Avustralya	Lübnan
Diyarbakır	Belçika	Macaristan
Erzurum	Bulgaristan	Norveç
Eskişehir	Çekoslovakya	Pakistan
Konya	Danimarka	Polonya
Zonguldak	Fransa	Portekiz
	Hollanda	Romanya
	İngiltere	Yugoslavya
	İspanya	Yunanistan
	İran	

(Basın: A — 13557) — 1157

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
GRİPİN
KININLI
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Basın: A — 1356) — 1156